

Петар Милосављевић

БЛОКАДА

Петар Милосављевић

ИЗАБРАНА ДЕЛА

Приредили

Слободан Костић

Вера Милосављевић

Четврто коло

Традиција и авангардизам
Наратолошка истраживања

Блокада, песме

Драме

Нови Сад на ватри, роман

Петар Милосављевић

БЛОКАДА

Песме

Приредио
Бојан Радић

Мирослав - Београд
Књиготворница Логос - Грачаница
2009.

ПРЕДГОВОР

Стих и парадигма

Један од најзначајнијих научника данашњице, Петар Милосављевић, заслужан за постављање нових стандарда у књижевнотеоријској мисли много више него било ко у његовој генерацији, 1967. године објавио је своју прву књигу. Била је то збирка песама *Блокада* (издање новосадске Трибине младих). Од тада па све до ове збирке песама, Милосављевић није објављивао поезију. Али је писао песме. Дакле, остао је песник. И као професор и научни радник, истакнуто име методологије проучавања књижевности у нас али и у свету, иновативан херменеутичар, значајан филозоф, романсијер и драмски писац. Видимо, стални напредак је битна карактеристика Петра Милосављевића, док већина стваралаца ретко мења своју форму изражавања, Милосављевић је више пута кренуо изнова: као познати теоретичар књижевности окренуо се ка обнови србистике у једном судбинском тренутку за српски народ, уједно и успостављању логоцентричног система у доба деконструктивних идеја, и тако, градио и одбранио свој велики херменеутички систем. За све то време није се могло знати да песма пулсира у њему, и на изненађење, недавно је разоткрио рукописе две збирке песама писаних осамдесетих година прошлог века. Оне су показале постојање песника који је испевао *Блокаду*. Читавши песме редоследом *Блокада*, *Библиотека* и *Пређе* уочава се мисаона целина спонтано настала, животни циклус са свим својим осцилацијама. Зато су се у *Изабраним делима Петра Милосављевића* уз поновно објављивање прве збирке песама

Блокаде прикључиле и до сада две непознате збирке *Библиотека* и *Пређе*.

По ознаци песника, *Блокада* је писана у периоду од 1954 – 1962. године. Ово је значајан податак ако узмемо у обзир први авангардни искорак Васка Попа и Миодрага Павловића 1952. године који је донео преокрет у до тада традиционалној српској поезији. После две године и млади Милосављевић почиње своје певање у новом духу. Он такође експериментира са формом, попут својих савременика, и уноси оригиналност у српску поезију. Ово се најбоље може уочити у употреби вишеслојних асоцијација, у сталном сажимању облика као и врцавом семантичком експлицитношћу.

Блокада је подељена на четири дела: *Варалице*, *Ликови*, *Блокада* и *Ратник*. Стихови *Блокаде* функционишу као нова, паралелна димензија наспрам ове наше, грађена са упечатљивом визијом праслике. Открива се као једноставна и комплексна, функционише на многим нивоима одједном. Цела *Блокада* носи у себи химничан тон, молитве упућене коренима снаге и издржљивости у сталном циклусу промена. Испевана је древним језиком и у таквој комбинацији све у овој збирци има неку врсту метафизичког дејства.

*Брекни, паучино, из мртвога мора,
из оклопних шина, давнина и мина,
даровницом брекни, саблазни помора,
одакле ме чека моја мајчевина.
(Сам)*

Песник је фасциниран ликовима, Драинцем и Сорелом, а овде се први пут изражава наклоност према Лази Костићу (каснијој истраживачкој опсесији Петра Милосављевића). О овом циклусу, Витомир Лукић је следеће записао: „*Ликови* су исто толико епизодни или напоредни колико и блиједи у односу на друге. Чврста је то говорна

структура од које је изграђен овај циклус и већи дио осталих пјесама. Кроз њега се буквално не расказује ни систем спознаје нити мозаик стања, и мисао се склиско одбија од њених плоха“. (В. Лукић *Слобода као слобода асоцијација*, Одјек, Сарајево, 1968) У односу који песник гради према изабраним ликовима види се снажан интелект и доживљај не само *ликова* већ и њихових дела у синхрону. Ипак, акценат у обликовању збирке која се до краја шири и отвара у осликавању јесте на глаголу *издржати*. Издржати је заправо стање у којем је песник затечен. То је *блокада*.

Библиотека има другачији звук, ритам, певање. Ту се открива песник који у градњи стихова често полази од филозофских мисли (Паскала, Библије, Сократа, Декарта...) али кроз стихове провејавају и ставови разних школа проучавања књижевности, и као да се врше њихова *поетска преиспитивања*. Лирска побуна је сада песников начин да се огласи. *Ars poetica* овог песничког циклуса дата је већ у првој песми:

*Књиге се, као и људи, из уверења убијају.
Најпре страда оно у књигама
Па се после смрт из књиге премести у људе.
Књигоубиства су први знаци масовних убистава.
(Александријска библиотека)*

Управо у овом периоду стваралачког врхунца, на највишој лествици, речи у песнику су одједи будних снова, слутњи, понора и суноврата. Песник и сам прави однос према својој првој збирци песама и одгонета стање у којем је *затечен*.

*Прва моја књига се звала "Блокада".
Писао је онај опкољен с једне, па с друге,
Па с треће стране. Ружно паче.
Свако да га ћушне.*

*Бар да у наслову не написах то предосећање!
Да написах бар нешто привлачно за бајку!
Овако ми је остало да се провлачим кроз иглене уши.
(„Блокада“)*

Прва збирка песама јесте оно чему се песник враћа, оно што сматра својим пророчанством, крстом који је себи направио и којег носи. Можда се и због тога променио начин певања. Од некадашње минималистичке до садашње бујне, раскошне употребе речи прошло је пуно времена. Релација према почетку је критичка и оштра. Јавља се проблем да ли је песник и даље једнак себи или је изневерен од своје унутрашњости. Са дистанце посматрајући ништа се није мењало. Затеченост као отров који паралише и даље постоји. У таквом стању песник зове мртве у помоћ. „Овде живе мртви, овде неми говоре“ – натпис је који стоји на библиотекама. А друштво чине, између осталих, Хомер и антички јунаци, Његош, Попа, Крлежа. Библиотека са својим књигама уточиште је од линча, народа и аплауза. Све ове три појаве као да плаше песника. У контексту догађања када су ови стихови писани назиру се црни облаци рата. Слутња је песника вратила песни.

Циклус *Пређе* подељен је на два дела *Еуридика* и *Гласови*. У годинама када се полако почињу сводити рачуни, када нова искуства не изненађују као некада, песник загладан у свој живот бива загладан у химеричну љубав. Њено одсуство проузрокује сву бол и тешки бесмисао. Песник тражи љубав са убеђењем али и осећањем дужности, трудећи се да тако нађе и себе:

*Кад хоћу себе да нађем,
Пређама се тим враћам.
Из њих свој лик испредам.
(Гласови)*

Изневеривши нимфу за којом трага песник би изневерио и себе. Љубав ће постати најјучинковитији начин да се нађе смирење. Следе борбе:

*Она ме гледа а не види ме.
Слуша ме, а не чује ме.
Говорим јој, а не разуме ме.
Додирујем је, а не осећа ме.
(Еуридика)*

Ови вапаји из очаја говоре о немогућности за споразумевањем, о отуђености. Све указује на то да песник хоће да воли: љубавни погледи, речи, додир - наилазе на неразумевање. Песник жели да учи љубави.

Љубав је стање које мора да победи. Силина љубави је јача од свих негативних околности. Стога, најупечатљивије осећање које произилази из овог циклуса јесте *сагласје* између два бића. (*Не кажем: Мислим, дакле постојим./ Кажем: Мислим, дакле постојиш./ Докле год мислимо - има нас.* Еуридика) И *гласови* се не смирују нити појачавају. Они једноставно постоје. *Време им је* – казаће песник. То може да буде победа песника, који више није сам, у блокади. Може да прерасте у исцељујућу спознају.

Повратак у почетак има снажно начело у Милосављевићевој поезији. То даје архетипску основу *Блокади*. У првој збирци песама *Блокада* песник трага за *Заразијем*, неком врстом субјекатске замене, призива га, далеко и од њега и од себе. У *Пређи* после неколико деценија, песник се опет враћа *Заразију*, али сада скрушеном, од свих чињеница, адута, аргумената... Маленом и беснажном. Песник је тај који га сада храбри за борбу ради опстанка. У основи песник ако постоји не може да ишчезне. То је стање енергије која може само да мења свој облик али не и да се уништи. Стога у опусу Милосављевића који има у себи врло прецизан систем, поезија има значајно место.

Она се може тумачити и као контекст књижевнотеоријских текстова. Или обрнуто. Као песнички експеримент претходних научних налаза. Јер Милосављевић је и теоретичар и практичар. Његов систем је свеобухватан. Стога, сагледано у целини, у тоталитету, дело функционише беспрекорно, органски повезано у *мислећем бићу*, песнику Петру Милосављевићу.

Бојан Радић

БЛОКАДА

1954 – 1962

О песмо тиха полагаана
Да л твоја пређа ишарана
На покрову од јоргована
Доноси покој и мир

Игро слепа недопевана
Рађаш ли се у грозницама
Изгубљена растрзана
Опасан зелен вир

Ил твоје ноћи обасјане
Уходећ године кошмарне
Везују дане сне и ране
У велик дивотни пир

Док се у грудима дах слама
Дубоко као под камама

ВАРАЛИЦЕ

I

Ко је варалица?
Моје увек будно око,
моје било, моја жедна псовка?
Ко сан краде
Ко уходи
Ко је варалица?

II

Киша пада, киша пада, киша пада

Киша носи лед водени
Киша сунце опкољава

Киша пада, киша пада
Киша земљу поткопава

III

У мојој кући велика гозба.
Кажу ми: - пресвуци кошуљу,
Стигло је пролеће ђурђевданско.
Пресвуци кошуљу или ћеш умрети
У пролеће ђурђевданско.
У мојој кући велика гозба.

IV

Заразије, што те нема!
Мене свитац шарном гредом обноћ буди,
Мене зебња обузима,
Ја сам далек и од тебе и од људи.

Ја сам давно своје таме похарао.
Са усана још ми капље плач детињи.
Заразије, Заразије, шта је тебе очарало?
Хлебно дрво разлистало у пустињи.

КАРНЕВАЛСКО ПРОЛЕЋЕ

У великој соби још су врата шкрипала.

Наишле су три козе и питале:

- Имате ли зреле крушке
ћошкасте као јабуке?

Њима тад би само ово речено:

- Пастири наши у ноћним теревенкама
бувама сабирају рогове.

Овнови дебелообразни

лижу солило са пета

пастирских опанака.

Девојке удаваче стидљиво увезују груди
конопцима

и чекају да притворни просци

одлуњају с песмом иза брегова.

Више вам ништа не можемо да кажемо.

Јабланови моји, пролећна песмо земљина!

Кад се сен надвије над моје моћи
бићу модар и млак, цветић блед
што пада на колена у тој ноћи

трава ће тад кроз руке да пробије
чело да се надује и као лед
да легне у крило звезде крвопије

и да ме голем некакав ухвати страх
очи да ми се запале, душа пропије
звезду да убије, да баци у прах, у прах!

и да се загрцне, пребије
о кљун барке звездопије!

ЛИКОВИ

ЛАЗА КОСТИЋ

Какво лудило, какав знак!
Хелени, Хелена, песмо селена,
Алфа то је ум, Омега ноћ,
Лаза чами у Сомбору.

У по ноћи превеселје
са нетренке теревенке
ни од Ленке, ни до Ленке,
међу јавом и мед сном.

А када дође да прсне глава
о тог живота хридовит крај
све ово биће далека јава,
о игро лепа: - Ево ме, нај!

Хелени, Хелена, песмо селена,
Алфа то је ум, Омега то је сан,
у Сомбору сред космоса
на станцу старац прикован.

ЖИЛИЈЕН СОРЕЛ

Непрепукнули ме сан твој вређа, о Жилијене,
потомче дивних помрачења што се около буде.

Без судбине твоје ја више никад
тако омамљен срећом што на врховима кружи
не бејаш, не бејаш горд на своје ране.

И кад казујући ти замке бачене око врата
помишљах како те нема,
ја се, о Жилијене, с поругом у кљуну
враћам теби да ти сујету своју кажем.

ДРАИНАЦ

Божја му вјера, писцу стихова
и скитници
који је у машти свет пропутовао
досадан келнерима и вину
и госпођи Б.
с којом је на брзину у кревет легао
да се освети и својим
и њеним лагаријама без порока
о свету какав је случајно могао да буде.

Друже Драинче! Отвори прозор на оку свом
па види је ли то само госпођа Б.
верна зарукама бескрајно
или нека друга измишљена жена.

Или нека иде све дођавола,
куда је пошло, без повратка и имена.

Песник си био
али значајније је још
да си први
донео из Париза панталоне од црног плиша
које је пре тебе носио
Модиљани.

Друже Драинче!
Затвори оба своја ока
И буди нем до сутрашњег дана.
Вагабунду балканском и скитници без друга
насмејаће се сутра госпођа Х.
и уста ће јој бити искрзана.

БЛОКАДА

ПОЛАЗИМ

Насмејан и ја се будим иако не много ведро
богињу пролећа молим да дође на место зборно
ако се загледам можда у њено топло бедро
па после лупам зидове о чело тврдокорно

И никад једном сенком две руке да се јаве:
оне играју журно, у колу држе се орно,
умру на разбојишту где се туцају главе
и дођу на моја врата да јаве препокорно

Она што је остала доћи ће да ми каже:
понеси на врху мача одар и поље бојно
и дођи слатки брате, снажан и обнажен
да ти кошуљу окрпим кад пођеш као војно

Ти, боже, можда си глув, можда слеп,
још се за сукњу држиш, још си сисанче мало,
а од срдитости и бољке дрмаш свет
као да ти је око од страве прокапало.

CAM

Брекни, паучино, из мртваго мора,
из оклопних шина, давнина и мина,
даровницом брекни, саблазни помора,
одакле ме чека моја мајчевина.

Из постеље брекни, чудна зађевице,
отпочетка древна, слана и постељна,
да ти се припијем уз риђе витице
тврдом руком момка са прела недељна.

Да ти заповедим безбојна опела,
да ти све по списку, дела и недеља,
избијем из главе и испод шињела,
како би те најзад Морава однела.

ПРОБОЈ

Странче добродошли под осмехом туђег пољупца
Жал те чека и пијавица страшна
Струк да обавије
Жал те чека љуску заиграну

Добродошао на вртешци као свемир
Нишани још мало десним оком
Да ти ветар корак не помери
Кад склизнеш од нас отргнут

Добродошао за моје године непознат
Остави неког да ти чува повратак
Ако ти на памет падне да се разиграш
Као бик раздражен травом и ливадам

Странче добродошли за рајском птицом лета
Опружи длан да ти погодим године
Па да ти још само једном кажем:
Отвори врата да уђу моји синови!

БЛОКАДА

Овога пута у мени попуштају бетонски диреци.
Да ли да скикнем грленокотро, или да обезножен
оставим баријеру кад приђу шарени чочеци?
Или да рупим с њима у мир непрекожан?

Свеједно, али на самокову ни маљ не раскида шарке
од била у коме блокада челичне ленгере зида.
Без тога, и да сам прикљештен уз хладни бок катарке,
остаћу овако излокан, као пут свој и неизвидан.

Овде сам ломан од себе и плотски преиначен.
Одишем, али се поретком ствари не тумачим,
нити ми играју звезде мачем и харачем.
Ово је последња стопа и више се не повлачим!

Около мене грокћу бујне празнине у хрпе
тамних очевида што смртни су од црвеног.
Јесам ли већ у власти бледила модре крпе
иако миришем жељом да сам уз седмо колено?

Узгред замислим откос у млазу потке што тече
и бивам све руменији од самог ждрела на небу,
па се испужем ко змија на задах мяса посечен
и свлачим кошуљу флоре да умрем на белом хлебу.

И нека се наслути табела на глувом уласку у стене!
Овако опкољен и тучен већ сам оглодан до блата.
Но ипак имам турпије за излаз кроз вене
а за својом капијом узду од белог ата.

Преда мном: кордон двокраки и без улегнућа.
Хоће ли блеснути светло на левој страни рампе?
Могу ли сигурно да циљам у црни комад плућа
ако се у првом налету пребију дебеле кламфе?

ПРОЦВЕТАО

Распопова кућо, пала на три пања!
Набрекле ми жиле, па се поломили,
Роса ми на руке што су изрониле
Из магле где цео одувек урањам.

Очи на гомиле пољем ми бродиле,
Снег ми на уснама што сам за цветања
Пио млечну траву нецветалог грања.
Ни виле ми тако не би досудиле.

Са крхкога бора вреба л знак падања,
Распопова кућо, пала на три пања?

УЗМАК

Три пута смо ми браћа облетала поље
Три пут је јаросна ждребад касала у уранке
Три пут је викнуо ветар са сломљене гране
Али је наша мајка већ била умрла

Зашто су ждребе убили
Бело ждребе са црном гривом
Зашто пољем не вихори
Бело ждребе са црном гривом
Зашто је кобила мајка
Бела од пене

Прво су наше руке порасле
Прво је ватра ужегла ноздрве
Прво смо жељно устали са земље
Онда су дошли косачи
И зденули нас у пластове сена.

Омамљен ватром горим.
Брдима и лишћу зборим.
Расту ми сенке. Промичу
Седељке, пејзажи и брзи јахаћи коњи.
Скорим. Волим!
Тражим границе себе, тебе
И твог узнемиреног ока. Болим.
И шетам главу од града до града.
Младу ти зору иштем.
Шарене снове творим. Волим!
У оку сенку волим,
У сну, у мисли болим
Док изгорим.

Долазим. Усне ми сасвим испијене.
Грабио девојке, љубави, жене.
Нека у грудима чујем метке!
Хоћу светлеће!
Хоћу летеће!
Свице у мртвој тори!
Долазе планине, реке и снажни јахаћи коњи.
Убићу бога у жени! Убићу анђела у мени!
Зликовци! – вратите моје ноћи!
Вратите моје пене!
Вратите моје очи!
Ви сте ми покрали жене!

Доћи ће велики људи да ме изведу у поље
са мојом малом женом и са два ока уморна

А ја бих да прилегнем, ако не буде смешно
што сам једини спавач као вук и бесан

Зато ми опет нешто у месо зађе дивље
и једним напуклим зубом велику стену одвали

Мене не уби земља ни горско поједе звериње
но ме уморно псето сrete са дуга пута

Сутра ће доћи људи да ме изведу из града
и да ме баце у реку – нек моја заплаче мајка

И нико да не изађе да баци око тешко
у воду потамнелу и мртву од три пиштоља

У овом бунилу што јењава
моја ме звезда запоставља
у оку ми се огањ јавља
све моје стопе прати
јер зна шта је: издржати.

Необуздана главо што сањаш
о бегу у Текениш, схвати,
да све дубље и дубље урањаш
у понор који се отвара да прихвати
све што не можеш: издржати.

Засјајте унутра очи мудре
праћни се руко као крилати
љуљај ме иако нећеш знати
да л ћу се повући ил бежати
ил: издржати, издржати...

Кад свет заустави дах, само трен,
зазујаће тишина и једна дама
висока, плава, вртоглава,
ступиће на трем

И тад ће земља рзнути, крв позеленети,
гране ће се повити, ребра се поломити
а ја ћу се пропети, пропети
Почеће семе да клија: жуто, зелено, плаво, сребрно,
па онда стабљика, па онда цвет,
па онда Марија, Марија
врата ће се једна отворити

Пашће зрневље жита, мирисаће траве,
створиће се помрчина, одрониће се брег,
изрониће из воде једна рука уздигнута,
а ја ћу се тад нагнути, подвриснути
и морам успети, успети, успети.

Посекле ме
из корена

из обиља
ове магле

ове магле
преливене

посекле су
ломну траву

ове магле
што се лепе

за облаке

и за
пти
це

РАТНИК

О реко која доносиш мир,
несита поузданице, страшна
за моје одлуке. Како
да те прегазим, како
да ти освојим обале? Ја сањам
из дана у дан мирне токове
твојих вода и добродошлицу с оне стране
таласа. Ја се утапам у тај сан
као звер коју прогоне. Ја покушавам да се
домогнем обале: у сну се смешим
љубећи ту сламку
која ми тако близу
пред очима трепери.
О љута реко, која негујеш спасење,
отвори своје водено срце па реци какав спас
да тражим иза твојих обала, иза видика
који крије таму непознату а тешку,
где свако знање губи траг.
Какав спас да очекујем од те таме
што се приближава...

Тек сад
почињем да схватам какво време
овај врели ветар доноси, какву зебњу
у кости ми дотура; тек сад
јасно видим облак, кишу,
дивљу планину без ватре
свежину дрвећа што га роса планинска гали,
некакве црвене алге, некакав поток,
некакав путељак о коме људска нога сања.

Главо неразбирљива, очи луде,
памети сишла с постоља где се судбине пале,
сиђите у дом где птице непокретне
дан ми доносе.
Сиђите тамо где речи биљно расту
и где гласови цветају
у разбијено подне.

Била је једном срећа
војничка
биле су године наше
реке наше и горе
и знамење се наше
ту негде можда крило

Човече несрећни
што носиш терет града
твоја распршена глава да л зна
да л схвата
било шта од овог
што се збива
Твоја пијана глава
само се од страха склања

Да ли зна
да се вечерас
моја потиснута доброта
опет јавља
као нека пуста тамна језа
као ватра која једва догорева
О да ли зна
да ће ме та празнина
сапети свом снагом
да ништа од мене остати неће.

Боже
како је то
кад народ помори звезде

Док моја свест урла ове ноћи по балканским планинама
ја губим већ моћ да собом владам
Ово зло ја нисам желео
дан ми је сведок и моја пропаст
коју ено видим како се смеје
иза оног пута где стоји велики дуд
И ваша пропаст ја то овога часа знам
јасније него икад
јер пута одавде нема
Нема!

Кажи се, тајно реке, тајно ваздуха,
Како да знам више него што могу?
Како да могу више него што имам снаге!

Јесам ли већ издан или ми се издајство
спрема? Јесам ли ван земље
као ван света? Шта могу
да учиним ја који се свему
предајем озбиљношћу детета
радозналошћу старца. Шта да учиним ја
који сам се кретао увек у истом кругу,
ја који сам газио увек исте биљке,
хранио исте птице, виђао исте људе,
волео исту жену, слушао исте капларе? Шта да
урадим ја, урастао у корење свог живота,
малих грана, кратких видика, спутан пред
недогледним. Како да успем ја
заслепљен голотињом својих прозрачних моћи,
својим невеликим амбицијама. Како могу ја
кад никад нисам нешто одвећ могао!
Мали сам ја ратник. Моја су
леђа погнута. Пун сам сумњи
и страха, препун кајања и наде, пренапрегнут
толико да не верујем свом телу,
својој глави и својим мислима.

Велика смртна земљо!
Ја своју смрт већ јасно видим
како ме дотиче скутом.
Разреши ову таму
проклети камен скини,
скини са мога имена
ову претешку бољку
мој инат и моје ћутање.

Хтео бих да ме више нема!

И НЕКА НИКО НЕ КАЖЕ
ЖИВОТ НИЈЕ БЕЛЕГА СМРТИ
И НЕКА НИКО НЕ КАЖЕ
ДА ЈЕ ЦЕНА ЖИВОТА НЕИЗМЕРНА

Земљо, која ме изнутра подгризаш,
видим ја видим
један румени облак дозива претећу сенку.
Они се љубе, они се грле и љубе
испод јасенова и младог зеленог жита.
Ја сам тај облак
стопут досад у сну видео,
тај облак и то младо жито зелено,
и видео сам много веселих птица
како узлећу
и јасенове на ветру
и светлу месечину:
била је то слика јутарња, маглена,
орошена капљама, пролећна,
и никако нисам могао да јој приђем.
И тад сам знао шта је мени писано.
А јутро је и даље цветало у оним јасеновима.
Али то јутро са птицама је било речито
такво јутро више гледати нећеш
нити ћеш поново видети младо жито зелено...

Пуцај у моје било!
Рани моју смрт.
Разнеси моју душу
метком што изнутра коље.
Кад плане у очима
нек у грудима потамни
тај зрак од кога ми је за
као нож кроз тело промигољи.

Земљу бих гризао,
за земљом бих посезао!

О ноћи,
несвесна овога што се у мени збива
запали се на једном крају, процветај!

Долази пролеће које сам толико чекао!

САН ДОЛАЗИ
БЕСКРАЈАН ТОПЛИ САН
САН ДОЛАЗИ О БИЉКО
ВЕРНА ДРУГО МОГ ДЕТИЊСТВА
САН ДОЛАЗИ

Зима је, блато, хлеб и крв.
Не дирај моје око.
Оно је постало топло
као паучина око врата
и меко као смрт.
Ни видео нисам да ли је
био коњ ил човек
када је око
прсло.

Мртав јесам, ал и мртвом
тешко ми је без очију.

Само ми смрт прилази
и каже: војниче,
покриј се добро ћебетом,
зима је, снег пада и
роса јутарња ће
свег да те облије.

Мртав јесам, ал хоћу
ту где је први пут
крв линула
да цео будем
против смрти
која ме
на половини живота
рањава
и сама бира гроб.

Мртав јесам
празан од свега
чист и го
у души и у мислима.

Без сна као без очију.

Луди војниче,
покриј се,
зима је.

БИБЛИОТЕКА

АЛЕКСАНДРИЈСКА БИБЛИОТЕКА

Никад нисам упамтио име оног калифе
Који је наредио да се спали Александријска библиотека.
Због те чињенице могао бих, можда,
И Фројда да позовем у помоћ.
Али сам запамтио његове речи,
У интерпретацији учитеља мог, из основне школе, Радише.
На молбу доглавника да Библиотеку не пали,
Калифа је рекао: „Ако те књиге
Садрже исто што и Куран
- Треба их спалити.
Ако не садрже исто, опет их треба спалити“.
У свакоме од нас, изгледа, чучи по један калифа.
А ако калифа чучи у уреднику онда је он још опаснији.
А још је опаснији ако чучи у библиотекарју.
Најопаснији је ако чучи у политичарју.
А ипак нема опаснијег калифе
Од оног што чучи у филозофу.
Књиге се, као и људи, из уверења убијају.
Најпре страда оно у књигама
Па се после смрт из књиге премести у људе.
Књигуобиства су први знаци масовних убистава.
Ај, ај! Треба се бојати оног калифе
који је одмах ту поред нас.
Не зове се више калифа,
Али је његова, калифска, моћ и мисао остала.

О РУШИТЕЉИМА

Не слажем се с песником који је рекао:
"Нека се сруши све што је срушиво".
Нема тога што није срушиво.
Од свих срушених ствари човек је на првом месту.
Ништа лакше него га поткопати.
Све велике ствари које је он створио:
Религија, музика, поезија, метафизика -
Све је то на климавим ногама.
Радије треба подржати стих који би гласио:
"Треба саградити све саградиво".
Али и према том стиху треба имати резерве:
Јер се и нешто сасвим лоше може саградити.
(Питање је да ли би и човека требало створити!)
Боље је, зато, одредити се за обазривију варијанту.
Рецимо: саградити нешто вредно,
Што свет може да оплемени.
Ал и ту ничу питања: Како оплемени?
Чиме оплемени?
И тако даље. И тако даље.

О ПАЉЕВИНАМА

Књигоубиства могу да буду различита.
Кад је горео Хајне
Цела Немачка је била осветљена.
Са ватре тих књига
Грејала су се после покољења.
Вештије књигоубице књиге уопште не пале.
Не пуштају на њих ни воду ни ватру.
Пусте да књиге једноставно пропадну од времена.
Понекад пусте да књиге остану привидно живе.
Довољно је да се за њих не зна
Па да буду стварно мртве.
Без читалаца оне су само предмети: цигле од хартије.
Лоша страна таквих књигоубистава у томе је
Што убијене књиге бар потенцијално постоје.
Њихова егзистенција, кад тад,
Може да буде актуализована.
Најефикасније књигоубице су они
Који књигама не дају да се појаве.
Књига која се није појавила - не постоји.
За њу се чак не може рећи ни да је мртворођена.

У ПОМОЋ ЗОВЕМ МРТВЕ

Кад ми је тешко, кад ме са свих страна опколе,
Ја онда зовем у помоћ мртве!
Да ми дају нека помагала,
Да ме снабдеју продужецима.
Мртви су послушне полуге,
Јер дозвољавају да се употребе.
Тада се понашају као живи.
Нико не може да буде такав ослонац
Као тај прах претворен у гласове и слова.
Кад ме опколе са свих страна,
Бежим у библиотеку;
Тамо су моји мртви:
Благонаклонији према мени од живих.
Кад си у савезништву са мртвима,
Користиш њихову снагу.
Нико ти више ништа не може.

ДУХ СКРИВЕН МЕЋУ МРТВИМА

Кад се помешам међу мртве,
Јуритељи тад не могу да ме пронађу.
(Како да пронађеш неког ко се сасвим расточио!).
То ја знам, али они не знају.
Зато и луњају ходницима између књига.
Књиге су, за њих, мртви предмети:
Свакоме се не отварају.
А да би се међу мртве помешао,
Мораш поседовати спонтаност да постанеш чист дух.
Међу мртве се, ипак, не може свако сакрити.
Крије се ко може и ко мора.
И ко се усуди да постане што и они:
Дух који лута међ другим духовима.

"НИГДАР НИ БИЛО..."

Кад мислим на мудрог Крлежу сетим се стиха:
"Нигдар ни било да некак ни било".
Не може се десити нешто што се већ
Негде и некад није десило.
Али то што знам истовремено ме и теши
(То је она друга страна, која се губи из вида):
Старе форме упозоравају какве могу да буду нове
Као што и старе речи отварају значења новим речима.
Некако ће заиста бити
Јер никако не може да не буде.

ЛИНЧ

Помисао на најгоре гора је од најгорег.
И недођија је боља него линч који ти се спрема.
Такви су унутрашњи механизми.
И ту је, у ствари, порекло оне трулежи у теби
Која вапи за клијањем.
Та снага те може одлепити од земље
И задавити нечујно у ваздуху.

БИБЛИОТЕКА

Ко има власт над библиотеком,
Има власт над моћима мртвих
И над свиме што они живима значе.
Ко влада картотеком, каталогом,
Тај има у руци срце једног народа:
Има његову прошлост,
Може да има и његову будућност.
Све то зна и дотични Петловић.
Зато се Петловић, са својим Петловићима,
Потпетловићима и Допетловићима,
И бори грозничаво за срце срца библиотеке.
Зато Петловић и настоји да уђе у главну просторију.
Зато се он и умиљава мртвим корицама књига.
Плахе речи оставља за после:
Одавно знам и зашто.
Хоће ли моји мртви (наши мртви)
Одолети Петловићу?
Хоће ли се књиге затворити, речи занемети?
Да Петловић мртве не упрегне,
Да не завлада њиховим моћима.

ПЕТЛОВИЋИ

Не зна се довољно, а требало би знати
Да има две врсте Петловића: историјских
и неисторијских.
Неисторијски Петловићи делотворнији су од историјских.
Неисторијске Петловиће теже је спознати
од оних првих.
Историјске Петловиће скинули смо
са историјске сцене,
Али су остали неисторијски, тј. они за које не знамо.
Они се често не зову Петловићи, али јесу Петловићи,
Јер Петловић не може да буде свако. То значи да
Неки Петловићи у ствари и нису Петловићи,
А неки који нису Петловићи у ствари су Петловићи.
Све у свему: ко је Петловић, а ко није
Велика је непознаница.
Петловиће најбоље препознајемо по траговима.
Тек на самом трагу можемо да кажемо:
Ето то је Петловић.
Наш свет, међутим, не види Петловића који јесте
Већ види Петловића какав треба да буде.
Зато Петловићи остају непрепознатљиви.
Међу нама су а не видимо их.
Понекад видимо да су Петловићи
А не знамо шта Петловићи јесу.

НАРОДИ

Народ нема само владу
Већ има и универзитете, катедре, академије;
Личности које истиче као своје угледнике,
И споменике које је створио.
А институције које је створио
Повратно утичу: стварају га.
Народ је тако производ својих институција.
Зато се и каже: какве институције, такав народ.
Народ кога кроз историју воде Петловићи
То мора да буде - народ Петловића.
Другачије би изгледало да га воде Јовановићи.
Можда и тада то не би био срећан народ,
Али би, сигурно, његова судбина била другачија.
У то смо поуздано уверени ми који смо имали
И Карађорђевиће и Обреновиће.
Па ипак, народ највише личи на своје библиотеке.
Народ пострадалих библиотека је пострадали народ.
Народ неуредних библиотека је неуредан народ.
Народ малих библиотека је мали народ.
Народ се обично мере према књигама
које су написали.
Народи који не знају шта ће са својим књигама,
Не знају ни шта ће са својим људима.
Који народи презиру своје књижевнике,
Њима се фарисеји налазе на чело стола.
Сваки се народ у својој прошлости одсијава.
Народи лажних институција јесу лажни народи.
Свакога чека његова црвоточина.

АПЛАУЗИ

Ничега се толико не бојим као аплауза.
Кад људи почну да аплаудирају
Знак је да их је захватио патос:
Више да размишљају не могу.
Од појединаца - тад постају светина, крдо.
Куда се упери прстом полетеће.
Делим судбину са својим народом,
А мој народ, на жалост, воли да аплаудира..
Лако га је повести речима, подићи му ентузијазам.
Вешти људи умеју да му подиђу.
То понекад изађе на добро, чешће на зло.
Ничег се тако не бојим као аплауза.
То значи: бојим се слабости свог народа,
Па се и самог народа бојим.
Трулог усова у његовом срцу.

СЕЧА КНЕЗОВА

Акцијом напредних снага
Седамдесетих година овога века
Смењено је у Србији 4000 директора
(Не треба ни рећи да су у већини били способни).
Њих су, разуме се, сменили српски политичари.
Али је иза те несрпске политике стајала
српска послушност,
А иза те српске послушности стајао је
несрпски мурдарлук,
А иза несрпског мурдарлука стајао је
српски блесавлук,
А иза српског блесавлука стајала је несрпска памет,
А иза те памети опет српска глупост.
Четири хиљаде људи је морало да оде
Да би тај ланац непрекорно функционисао.
Прва је асоцијација на Вишњићеву песму
О сечи српских кнезова.
Садашњи Турци учинили су то још убојитије.
Прво су посекали саме кнезове,
Па оне што би касније могли да постану кнезови
Или оне што би били главари без кнежина.
Међу Србима лако је наћи савезнике.
Само кључ треба добро подесити.

ЧОВЕК

Човек није човек по ономе што може сам,
Већ колико је у вези са другима,
Наслоњен на друге, уз друге, део њих.
Поручује ми се отуд, из даљине,
Одакле се издају заповести:
Знаш ли, мораве, колико си слаб?! Знаш ли, јаде,
Шта чиниш, куд срљаш, шта ризикујеш?
Знаш ли колико те нема: кад те ставимо на ветар,
Одуваће те. У недођин ћеш, у ништа, у прах.
Знаш ли, ситнежу, колико нас је?
И ко смо, и шта смо? И ко си ти, и шта си ти?
И колико те има, и колико можеш.
Везан, спутан, пребијен,
Казујем реч по реч:
Знам, знам, знам.

РОБ И ГОСПОДАР

Нада у логос
Најбоље је експлицирана код Хегела,
У његовом виђењу односа роба и господара.
Господар, по Хегелу,
Не може да буде то што јесте без свог роба
(Јер без њега није господар).
Самим тиме он је од роба завистан,
А зависност је пут ка стварном ропству
Као што је и робова независност
Од господарева зависности
Пут да и сам подјарми свог господара.
Живећи у нади, човек хоће да буде оно што није.
Тако постаје роб своје наде, своје жеље.
Завистан од жеље, он је све жељнији,
Завистан од наде, он је све безнадежније надежан.
Надежност постаје његова бит.
Човек је онај који је роб наде.
Отуда и говорим не само да сам у нади
Већ и да сам у нади наде.
Нада је гротло у мени:
Гротло што ме гута, гротло што гутам,
Безнадежно надежан. Јесам.

НОЖ

Стављају ми нож под грло.
Тако чине увек кад хоће да ме заплаше.
Притерају ме прво уз зид,
А зид је на тамној страни месеца.
Онај нож, под грлом, тада, кажу, најбоље одсијава.
Онда ми шапћу на ухо,
(Као у криминалним филмовима)
Шта све могу да ми ураде: у питању су осакаћивања.
Избечених очију, на српском и на енглеском,
Ја им кажем: јес, јес, бојс, јес момци.
(Јер не смем, из тог положаја, да их
отерам у материну).
Са ножем, под грлом, не осећам се добро.
Није тачно да се баш тада размишља.
Тада се, у магновењу, тражи најбржи излаз.

А то значи: очекује се шта ће онај, са ножем, учинити.
Смешавају се у теби молба, пркос,
Резигнација и страх,
Спремност на гест и жеља да се не пренагли.
Са грлом под ножем не можеш сувисло да рачунаш.
Зато и не пушташ глас. (Пушташ крклање).
Али ти зато очи порасту, видиш целим телом,
Осећаш очима, дишеш кожом и косом,
Хваташ се за ништа ноздрвама,
Јер ти је то ништа највећи ослонац.
Стављају ми грло под нож.
Тако чине кад мисле да могу да се поигравају.
Бахати су јер им је играчка оштра а њих је више.
Као у кримићима јаки су кад су у чопору.
То није тренутак за размишљање.
То је тренутак наде у спас
од Оног што га иначе не признајемо.

ЗВЕРИ

Како да се човек понаша кад га звери опколе?
О томе, чини ми се, ниједан приручник не говори.
Кад га звери опколе, човек треба да се притаји.
То значи да се не креће, да не шушка,
да се не клибери.
Да се поистовети са биљкама, са шибљем.
Све да учини да не привуче њихову пажњу.
Човек, кад га звери опколе, треба да буде тих:
Ни ветар не треба да га чује.
То су најбољи начини да се избегне неминовно.
Кад га опколе звери човек треба да се смањи,
Да буде мален као за иглене уши:
Свуда да може да се протне.
Човек се од звериња може спасти
Ако се и сам прикаже као звер.
То јест: ако покаже сличну чељуст,
Сличне уши, сличан поглед.
Тек тако постаје неприметан.
Зверима се некако мора умаћи.
Другог избора нема.

ДРУГИ ЧОВЕК

Најлакше се човек може дотући
 помоћу другог човека.
Тај други се, најпре, наелектрише страхом,
Злим надахнућем погодним за акцију.
Направи се од њега нешто као пројектил,
Усмерен ка другом човеку,
Или као маљ који другог човека може да рани.
Од тако наелектрисаног спаса нема.
Да би се човек одбранио,
Мора да удара по оном наелектрисаном,
Ризикујући да се, успут, и сам наелектрише.
Ствар је, понављам, у томе што је
Онај други само средство:
То је неко ко је престао да буде индивидуа.
По њему, зато, и не вреди ударати.
Он постоји само привидно, тј. физички.
А до њега се, стварно, и не може допрети.
Али кога онда тући? Коме враћати? Како се спасавати?
Кад се они, иза, не откривају?
Питање је: како допрети до скривених?
Бојим се да ту правог одговора нема.
Јер скривено делује као скривено.
До њега се само као до скривеног може доћи.
Препуштен себи, човек је срећан,
Ако се икако, као човек, извуче.

ЗНАЊЕ

Ја знам да они знају да знам.
И они знају да знам да они знају.
Али ми не разговарамо као људи који знају.
Ми разговарамо као људи који знају да не знају.
Односно, ми разговарамо као да не знамо
Оно што стварно знамо
Или што бисмо морали знати.
Све што покушавам јесте: да читам гестове.
Али ја знам и да они пазе на моје гестове.
А и они знају да ја пазим на њихове.
Према томе зна се и да подешавамо гестове.
И они и ја. Они мало мање, јер се уопште мање крију.
Ја мало више: знам да сам слабији.
Тако се круг комуникације затвара.
У томе кругу означавајуће и не означава означено.
Означавајуће означава нешто нестварно.
Кад год, у лифту, разговарам о времену,
То је замена за нешто друго.
А оно што, притом, стварно мислимо,
То је ван система означавања.
Али није и мимо система значења.
Мој систем и њихов систем, то су два система.
Али то су системи који међусобно кореспондирају.
И поред прикривености - ти системи су отворени.
Битно се докучи. Остало се надограђује.

РАНА

Гледа ме очима рањене животиње.
На лицу јој је веселост, смешак, пролећно јутро.
Али рану, дубоку, у зеницама, не може да прикрије.
Небо над Новим Садом кишно је.
Тешим је речима које не светле.
У ватри покушавам да пронађем знак воде,
У магли да пронађем Северњачу.
Небо над Новим Садом мутно је.
Звер која је упала у кљусе
Прегризе сама ухваћену ногу.
А она ону рану из зенице не може да одстрани.
Над Новим Садом небо - дубоко је.
Еј Нови Саде, еј Нови Саде!
Тако је кад Минотаур у теби побесни.
Исто је и кад бију пријатељи.
Знају где си најтањи: у ту тачку циљају.

ОЧИ

Човек се усели у другог човека
И кад му добро чини и кад му зло чини.
Тако су се и они у њене очи уселили.
Виде се у њима туђи трагови.
Кад год погледам у те очи - видим и њих.
Човек је састављен од меса и костију,
Али је састављен и од других људи.
Састављен је и од догађаја који се не памте.
Тек кад почне да се усправља,
На том прагишту разлучују се
Силе које ће га трајно обликовати.

СРЦЕ ТРЕБА УПАЛИТИ

"У незнађу нема звезда водиља.
Срце треба упалити".
Тако је говорио Васко Попа,
Унук Петра Петровића Његоша,
Оног што је написао стих:
"Нека буде што бити не може".
Нека буде што бити не може,
То значи: нека је могуће у другом систему,
Оно што је немогуће у овом.
Треба систем једних могућности
Заменили системом других могућности,
Немогућност спознати као могућност,
Спознати је у систему других могућности.
Свет се умом може обухватити.
Али се у њега само срцем може продрети.
Ко хоће да продре у ритам природе,
Треба са њом да усагласи силе крвотока.

ОНИ ГОРЕ И ОНИ ДОЛЕ

Док је моћ оних горе и оних доле
У пуној сагласности
Све се одвија како треба.
Али тако није увек.
Понекад они горе изгубе дизгине,
То јест изгубе оне доле из вида.
А понекад се они доле и сами изотму
Па делују по сопственој вољи.
А обично се у међувремену ствари помере:
Јунаци стварно постану јунаци,
А они горе митолошке апстракције.
Све се тако врати на своје место.
Па ипак није све исто као што је било
(Промена је нешто што је изнад богова).
Хомер је, као увек, био у праву.

ХОМЕР ЈЕ БИО У ПРАВУ

Хомер је био у праву.
Јер је о космосу мислио као о целини.
Подједнако је имао у виду сва три света:
Овај овде, онај горе и онај доле
И никад није запостављао њихову међузависност.
Он је био и изван и изнад.
Али је исто тако био и изнутра и споља.
Задивљује како је све знао о својим јунацима.
А сва његова моћ је потицала од покретног стајалишта.
Могао је своју тачку стално да помера.
А то значи да је све могао да ухвати,
А сам је остајао неухватљив.

ТРСКЕ

Човек није само трска која мисли.
Он је и трска која се савија.
Ветрови који дувају израна га томе науче.
Мајстори који сортирају трске
Држе се својих правила: тј. правила заснованих
На искуствима многих генерација.
Међу трскама највећи је постотак
Оних које се савијају.
То су обично трске које мисле.
Али има и трски које под руком пуцају.
И те трске мисле, али мисле на погрешан начин.
Или бар на начин који није примерен обичајима.
Они који раде са трскама рачунају на просек.
Неке трске морају пући.
Те ће се, природно, одбацити.
Међу онима савитљивим биће много и здравих.
Трскарци обично немају увид у индивидуалне трске.
Такве обично одбацују: тешко се слажу у снопље.

ТРЕБАЊЕ

Људи се збијају кад се једна потреба
Сједињује са другом потребом.
Кад се више заједничких потреба
 ослоне једна на другу,
Настаје једно заједничко требање.
То значи да човек живи од требања.
А то, даље, значи: не може ни да живи
Ако никамо не стреми.
Иако ми је крајна извесност
(Извесност краја) сасвим позната,
Ипак нисам лишен потребе за самонегацијом.
Тежим да будем који нисам
Да бих био који јесам.
Када дође до помирења тих тежњи
Тада обично све престаје.
После тога се више не говори о бићу већ о билом.

ПОСТОЈАЊЕ

У турско време, најтежи порез био је данак у крви.

У наше време - то је откуп права на постојање.

Долазе мафијаши продавачицама љубави и траже
откуп за заштиту.

Долазе трговцима и траже порез за заштиту.

Долазе писцима и траже порез
на право за објављивање.

Свако мора да откупи право на своје постојање.

Постојање - то треба да је претпоставка
свих претпоставки.

Али је оно постало услов свих услова.

Кољу те тамо где си најрањивији.

Ако само хоћеш да постојиш

Изложен си опасности да се ухватиш у менгеле.

А ако нећеш да постојиш -

Онда ником ништа. Не постојиш - побуне нема.

Тако, да би уопште могао да постојиш

Мораш да негираш и само своје постојање.

А негирајући своје постојање –
постојиш само привидно.

Привидно постојећи ти не постојиш а изгледа
као да постојиш.

Свеједно ти је - и тако си ухваћен у кљусе судбине.

Жив си, али те је ухватила сусмртица.

Постојиш, а ниси који треба да јеси.

Односно: јеси који треба да ниси.

Што значи да ниси који јеси.

А то, у другом смислу, опет значи да не постојиш.

А у још дубљем: да и постојиш и не постојиш.

А кад у схватању дотле дођеш - свеједно ти је.

Остаје ти само да се топиш кад гледаш месечину.

"БЛОКАДА"

Прва моја књига се звала "Блокада".
Писао је онај опкољен с једне, па с друге,
Па с треће стране. Ружно паче.
Свако да га ћушне.
Бар да у наслову не написах то предосећање!
Да написах бар нешто привлачно за бајку!
Овако ми је остало да се провлачим кроз иглене уши.
Сваки ми је животни период Сутјеска.
На свакој раскрсници водим битку на Кајмакчалану.
Писац "Блокаде" не може да мимоиђе опкољавање.
Што му се буде дешавало имаће обележје рата.
Рат и рат! то је окружење из којег истиче мисао.
Ипак се морам провући кроз иглене уши:
Блокаде и постоје зато да се пронађе излаз.
Писац "Блокаде" вас зато поздравља.
Он има уграђеног пророка у себи.
Може да предосети шта ће се десити,
А та предосећања, по правилу, нису пријатна.
Писац "Блокаде" открива да се дешава
Управо оно што је написао.
Живот заиста тече на разломке. А он се ипак чуди
Како у његовом току препознаје своје речи.
Али писац "Блокаде" хоће да буде и писац
"Библиотеке".
Хоће и сам да се укључи у универзум.
Значи: да надрасте себе, да изађе у ширину света.
Да мисли о Александрији, о Пергаму и Библосу.

Теше га александринци тамо где се говори
О књигама, о слову, о знањима.
Писац "Блокаде" тако ће сазрети
Поуздано се укључујући у свет.
Испрешће пређе, извући ће се из обруча.
Тачно се не може предвидети
ко све на Сутјесци умире.

ПРЕЂЕ

ЕУРИДИКА

25. октобра 1962. године
На плишаном зиду кафана „Нови Сад“
Једна златна глава је – најједном –
 добила ореол.

Тада је, сећам се, у мени нешто пукло,
Почело да бубња и да се стропоштава.
Па се полако смирило и зажарило.
И тако зажарено остало.

Глава ми се одвојила од тела
И почела да лети по простору,
Затим да кружи око оне светлоглаве особе.

Од зујања нисам разумео шта је говорила.
А она је говорила, златоуста, говорила,
Играла, певала, плесала, свирала,
док је у мени бубњало, лупало
жарило, палило, изгарало.

Сећам се добро: почео сам да се растачем.
Одједном више нисам био који сам био.
Нешто ме за ону светлоглаву привезало.
Бацакао сам се, извлачио, трзао,
Али се одвојити нисам могао.

У неко доба ме Светлоглава
Некаквим концем око очију и ушију везала.
Нисам сањао. Али је сан у мене улазио.
Лутао сам за њом по граду
Тражећи своју зажарелу главу.

Нисам сигуран
да сам је после икад нашао.

Свашта је њој на памет падало.

У Апатину смо, једаред, сплав начинили
И отиснули се низ Дунав до Кладова.

Да бисмо сами били на води,
Међу врбама, на адама, у рукавцима,
да бисмо ноћу били ближе звездама.

Сатима је умела да рони под водом.
Боже, шта ли је та нимфа доле радила!

Ноћу је високо над главом руке дизала
И шапћући некоме горе говорила.
Прозвао сам је тад Звездана.
На то се она нешто тајанствено насмешила.
Али се није бранила, није љутила.

И са зверињем се лепо слагала.
На роговима су је носили млади јелени.
Трчале за њом прелепе кошуте.
Дивље свиње јој пете лизале.

Било ми је све то занимљиво.
Ал ништа нисам схватао, ништа нисам схватао.

Наш песник је био Хелдерлин.
Божанствени дух, највибрантнији људски ум,
Струна која је филозофирала,
Пророк који је певао.

Волели смо стару Грчку, Олимп, богове,
Сањали Олимпију и Делфе, трчали по Аркадији,
Хтели да сазнамо како богови пију, једу,
Свађају се и воде љубав.

Наш песник је био Хелдерлин.
Онај што је говорио
А још више умео да ћути о Олимпљанима.
Празнина која је музицирала.
Светло што је тутњало. Око што је пулс убрзавало.
Срце које је вукло под облаке.

Наш песник је био Хелдерлин.
Што је постојало међ нама а нисмо знали шта је.
Што није постојало, а вапило је за постојањем.
Лепет птица које смо осећали а нисмо их видели.
Магла што је очи отварала.

Преко њега смо, у ствари, били сједињени.
(Он нам је био мост).
Пророчишта су кумовала
Да једно будемо. Заувек.

Први пут смо се око венчања посвађали.
Хтела је да идемо у Грачаницу.
„Јеси ли полудела!? Атеиста сам, атеиста!
Шта ћу ја у Грачаници?!“

„Не водим те“, вели, „тамо из религиозности.
Ради оног изнутра, у храму, тамо те водим.
Очи треба лепотом да ти буду испуњене
Кад ме својом будеш назвао.

Неки анђео ти не би био сувишан
Ако хоћеш са мном да живиш.

Благе очи светаца треба да ти се у душу уселе
Да можеш на мене да мислиш.

Са куполе те цркве небу ћемо бити ближи
Него са било које висине.“

Недељу дана смо после живели у Грачаници.
Обилазили смо цркву, пењали се на кубета,
Сваки сантиметар изнутра упијали очима.

Груди су ми заиста тише дисале,
А срце убрзаније ударало.
Понекад ми се чинило
Да она са свецима и анђелима разговара.

Моје Ја и њено Ја су се тих дана спојили, помешали.
Били смо сад као три особе:
Ја, Ти и ЈА-Ти (нешто новостворено).

Кад смо своју кућу почели да градимо
Опет смо се препирали.

Какву кућу, драга моја, хоћемо?
Топлу изнутра, пријатну, да бисмо самовали?
Високу, широких прозора, истакнутих балкона,
Да би туђе очи мамила?
Или пространих светлих салона
да бисмо се пред светом поносили?

Ни на шта од свега тога, кад је била готова,
Та кућа није личила.
Али је ипак имала кров, и темеље, и зидове.
Веселе цветове над прозорима и над доксом.
Димњак пружен као турчинак према облацима.
Место за љуљашку и за хлад предвиђено.

Седели смо предвече, на клупи, и небо гледали.
И седели изнутра ватру што тиња гледајући.

Била је то права кућа: лебдећа, и светла и радосна.
И душу је имала. Очи су ти у њој најлепше светлиле.

Кад сам је једног јутра полуснену купао,
Њена пут наједном поче да се мења:
Од златасте, од беле, постаде тамна као у Циганчице.
Погледам косу: коврцаве власи се замрсиле,
Од златастих тамне постале.
Погледам очи: дотле плаве као небо над Боком,
Постале су тамно-граорасте, зрелом кестењу сличне.

„Јеси ли ти то?“ – крикнем: „Јеси ли ти то?!“
„А да ко би други био“, одговори она сасвим мирно,
Још и смејући се. „Зашто си онда таква?
Врати се свом старом облику, какав знам и волим,
На који сам навикао...“

„Зар нисам овако питомија“, поче заводнички.
„Ти си ме и досад, испод шминке, овакву волео.
Одувек сам тамна у лицу и у телу,
Само ме такву досад ниси видео“.

После сам седео, седео и размишљао.
Хтео си нимфу да нађеш и нашао си је.

Други пут, ноћу, пробудило ме неко стењање.
Био сам везан; помакнути се нисам могао.
Глава, труп, удови, утроба, лежали су разбацани.
Са маказама на руци она је стајала надамном
И по деловима мог тела преметала. Нешто је
Очигледно тражила. Секла је делове тела,
Завиривала у њих, бацала.

По лицу јој је пливала смрт. (Била је нервозна).
Из очију јој је вирила нека змијурина.
Од палацања њеног језика све је пуцкетало.

Давао сам јој знаке очима и ушима.
Ништа није примећивала. Била је у власти неких сила.
Ни шта ради ни како изгледа – верујем да није знала.

Кад је пришла да ми по глави премеће,
Више да отрпим нисам могао, дрекнуо сам:
„Шта радиш то, несрећнице?!“

Ћутећи, чини ми се већ будна, покупила је
Све делове мог тела, зашила их и залепила.
И као да ништа није било, легла крај мене и заспала.

Тек много касније казала је:
„Био је последњи тренутак да се пробудиш!“

Очајан сам! Очајан сам! Очајан сам!
Она ме гледа а не види ме.
Слуша ме, а не чује ме.
Говорим јој, а не разуме ме.
Додирујем је, а не осећа ме.

Капије су забрављене,
Капци на прозорима спуштени.

О драга моја!
Пробуди се! Тргни се! Спаси се!

Не разумем те! Не разумем! Не разумем!

То што говориш нису твоје речи.
Не личе на тебе, не могу ти припадати.
Говоре их твоја уста, али као да су туђе.

О, драга моја! Пробуди се!
Немеза ти је замке већ поставила.
Спрема се да те удари.
Кад осетиш неизлечиву празнину,
Знај – то је њен одговор.

Две успијуше, две роспије, две вештице,
биле су је обрлатиле.

По очима сам видео: празне су биле.
Тело јој без топлоте, умртвљено.
Пролазила је крај мене не видећи ме.
Некакве несмислености је говорила.

Спасавао сам је, лечио, будио, оживљавао речима.

Ne pense rien, ma belle,
Dorme sur mes bras, dorme sur mes bras.
Écoute, écoute ma voix, seulement ma voix
Mon amour te sauvera, te sauvera.

Do not think, darling, do not think.
Sleep, sleep, am ty hands.
In my hands is love for you.
In my blood is love for you.

Молчи дорогая моя, молчи.
На руках моих спи.
Сохранить от болезни я хочу тебя
Молчи и тоько спи.

Dein Kopf ist auf meiner Hand,
Meiner Hand ist in denen Herzen.
Dein Herz ist in meiner Brust,
Meine Brust hütet dein Auge.

Трипут на дан и два пута на ноћ
Тако сам јој, на уво, говорио.
Топлим је речима облагао.

Трзала се, опирала, боју мењала, презнојавала.
Док једног дана некакав јед није повратила.

Оне две роспије више није спомињала.

Она не хода као ја,
Не говори као ја,
Не гледа као ја.

Шта око њеног тела трепери
Док лебди простором,
Не знам не могу да кажем.

Она телом размишља,
Свим бићем, друкчијом логиком.

Два смо рукавца
А ближа ми је од свих.

Јеси ли моја муза
Која се претворила у жену?
Или си само жена
У којој музу видим?

Онај бели анђео из Милешеве шта ти је?
Живописац који га је малао као да је на тебе гледао.
Очи су ти исто стишане, у непознато загладане.
Белина твоје хаљине и наше поднебље осветљава.

Кад је она Петроварадинском тврђавом шетала
Цела Тврђава имала је свечанији изглед.

Постојао сам тад виши за целих десет сантиметара.
У грудима ми је петао увежбавао достојанство.

Људи око нас кришом су ловили око њеног струка
Не би ли тајну криву линију одгонетнули.

Небо над Новим Садом се смешило,
Дунав се пенушао, Фрушка се приближавала.

Мртви Римљани, Аустријанци, Турци, жалили су
Што су се пре времена родили.

Онај петао у мени кљуцао је од радости,
Сваки час је хтео да кукурикне.

Кад је она о Платону говорила,
Чинило ми се да самог њега слушам
У Агори, у Академији.
Њена преблага глава тад је сијала.
Такве кругове само су свети имали.
Њене очи су ме замамно дозивале
(Светле и радосне. Радосне и светле).
Желео сам да будем Стари Грк
И да се никад у наше време не вратим.

Кад је она о љубави говорила
До Таорских гора износила се.

Био сам само скромни слушалац,
Само гутач и упијач.

Као два храста уши би ми порасле,
као два месеца сијале би ми очи.

Где си сада ти, коју сам једва био нашао!?
Двадесет две године чекам те предвече на Дунаву.

Свуд сам те по граду тражио.
Нема те у стану, нема на гробљу,
Нема те на улици, нема у болницама.
На Тврђави те нико није видео.
У Центру од тебе ни трага.
Ронио сам по Сави и Дунаву. Пријатељевао с рибама.
Такву нимфу, кажу, већ 250 година нису виделе.
Пео сам се на храстове по Фрушкој Гори.
Ни птице те нису виделе.
Питао сам трамвајџије. Вртели су главом.
Таква нам не би промакла, одговарају студенти.

На мору, од Пуле до Улциња ниси била.
На Калемегдану су ти само стопе остале.
У Варшави кажу: и нама је баш таква потребна.
Са Лењинских гора узалуд сам те дозивао.
Ни на Бул-Мишу за тебе нису знали.
Ишао сам чак и у Харлем: смеју се кад их питам.

Понекад ми се учини да сам те измислио.
Да ми не бриди, на рамену један засек,
Још бих у ту примисао поверовао.
Ал ево, ова те је рука дотицала.
На образима је још увек изгоретина од усана.

Кад ме је оно, без разлога!
На четири половине располутила,
36 писама сам јој истог дана написао
и још 27 сутрадан.
Узео сам онда телефон
И телефонирао, телефонирао, телефонирао,
Гризао слушалице, гутао каблове.
Три дана сам непрекидно звонио на њеним вратима.

Петог дана изађох на терасу своје собе
И заурлах, закричах, заштектах.
Полиција је дошла да ме смири.
Онда сам, везан, у соби, две недеље цвилео.

Обећавали су да ми изграде харем на Дедињу,
Обећавали, на филму, љубавне улоге.
Најзад да ће и њу саму пронаћи
И силом је довести.

Ипак су сутрадан послали ватрогасце
Да ми гасе утробу.
Она се ничим није могла угасити.

Један велики црвени печат имам на потиљку.
Види се са педесет метара.
Ни да оперем, ни да избришем то црвенило не могу.
Од тебе ми је.

Лево око још увек ми подрхтава.
Прсти на левој руци грче се.
Између рамена и лакта стално осећам брид.
Све ми је то од тебе.

Посред лица имам велику расекотину.
На челу једну рану која не може да зарасте.
Не стојим више усправно: лева нога краћа ми је.
И то ми је од тебе.

Ноћу сањам како ме неко иглама пробада.
И како ми неке знаке урезује по телу.
Кад се пробудим – знакова нема. Али бол је ту.
Знам: од тебе ми је.

Око мог душника створила се помрчина.
Лекари то никако не могу да излече.
Кажу: лек за то је топла рука нечија.
Једино би то твоја рука могла да буде.

Наговорили ме да идем на балетску представу
„Ову Жизелу, кажу, не треба пропустити.
И твоје ће уши разиграти!“

На представи – забезекнуо сам се:
Па то си била ти, слатка моја пастирице!

И видео сам те, и чуо, и осетио:
У телу ти се расцветавала музика.
Она кућа са месецом и љуљашком певала је.

Тражио сам те у гардероби, под костимима,
На сцени где је још увек ваздух трептао.
Све саме варљиве одговоре сам добијао.

Али то си била ти, била ти, била ти:
Нису ме, ваљда, очи, уши и утроба слагали.

На радију чујем глас:
Баршунаст, звонак, мек, трептав.
Сијалице се у мени свуда попале,
Сирена завија: Она је! Она је!

Одмах позовем Радио станицу:
„Глас оне жене од малопре чији је?
Питао сам за глас оне жене малопре
Што је причала о Мојсијевом доласку у Ханан.
За онај глас што је о спасењу говорио.
За онај глас, чујете ли ме, о великом путу
Са упаљеним лучама, пред стадом, чујете ли ме...”

„Човече, шта сте се загрцнули, шта вам је!?“
„Ништа, рањен сам...”

Ево ме опет у Зрењанину.
Насред трга раширио сам руке.
С леве моје стране кафана,
С десне водоскок.
Испред мрк, у бронзи, Петар Ослободилац.
Ал иза мене ништа: одсјај страшила,
Музика која опева тугу.

Опет сам испод исте звезде.
Цело јутро мислим на твоје очи.
Ту, до мене, место је незаузето,
Нека птица кљуца ми по темену.
А мој струјомер опет не ради.
Можеш ме спржити ако хоћеш.

Са сваке стране сам отворен.
Нека жена отуд корача, корача. Стас јој пева.
Бројим угарке око себе. Много их је.
Рука почиње да ми се издужује.
Око почиње да титра, да се разиграва.
Ухо пева.

Где си?

Чиме она опија у недоглед?
То је загонетна ведрина,
Тама која зове у помоћ,
Мит у основи једног романа о издаји,
Рудник угља у Мајданпеку (ил у срцу),
Брдо над Кавалом с окомитом звездом.

То је пловни пут одавде до Колхиде.
Птица пуштена између Сциле и Харибде,
Ахилев плач над Патроклом,
Одисејев силазак у коња, пад Троје.

Већ је и срце ставила на јарбол!
Али то није застава, то је
Само сигнал. Не превари се!

Зато ни речи о њеном телу.
Њено је тело опевано.

Ти знаш свој живот напамет.
У октобру, пре једанаест година,
Био сам тужан, и очајан, и напуштен.
Је ли те нека празнина тад узнемиравала?
Нека безразложна дрхтавица што узнемирује тело?

Ти знаш свој живот напамет.

Излазио сам у то време на Тврђаву,
Пред зору, док су сви спавали,
Да гласно крикнем у тишину.

Ти знаш свој живот напамет.

Једанаест година већ имам ожиљак
Испод левог пазуха.
Кожа ми се сама отворила те јесени.
И још се није затворила.

Ти знаш свој живот напамет.

Над Тврђавом тад је онај метеор пао.
Не сећам се како се то стварно десило.
Над општежитијем она звезда је остала.
Погледај и уверићеш се.

Мислим да још сија тамним сјајем изнад зеница.

У мојим очима више нема сна
Ни замишљености.

У прстима нема магнетизма.
Само живо месо.

Животарим, бивствујем, постојим.
Али оног нема,
Оно се изгубило.

Како си ишчезла из мог крвотока?
Ничега више да ми пулс убрза.

Ако те још има у неком делу мозга,
Јави ми се, јави ми се!

Преблага сенко за којом сам толико трчао,
Јави се!

Кожа у којој већ одавно јесам истеглила се.
Где ми је лева рука прсти су одавно празни.

Али су ми груди јако испупчене.
Неки кажу зато што сам убрзано дисао.
Било је досад много мина, много мина.

Кад ме ударају немилице по темену,
Неки славуј изнутра сам запева,
Али његов глас тек наслућујем: не чујем га.

Не радујем ти се, о птицо ужагрела!
Нисам те ја у кавез ставио
Већ ти никако нећеш да узлетиш.

То сам ја који сам ноћас искварио.
Запалила ми се утроба а нисам могао да је угасим.

То сам ја који запањен схватам:
Кола судбине претрчала су преко мене,
Одиграло се што је било писано:
Моје унутрашње семе издало ме.

Остатак мене сад само на мене личи.
Који говорим, који ходам и мислим,
Сад сам Ти: замах оних кола које си гурнула.

Твоја крв куца ми сада у жилама.
Чак ми је и мисао твоја. Ја мислиш, Ти мислим.

Постојим тек да бих
своје непостојање схватио.

Ти јеси. Јер твоје јоне
Већ осећам, само им пут не знам
Постојиш: дакле јесмо. (У то сумње нема!)

Не кажем: Мислим, дакле постојим.
Кажем: Мислим, дакле постојиш.
Докле год мислимо - има нас.

Део мене, проузрокован Тобом,
Доказ је да и у сумњу треба сумњати.
Док мислим, док јесам, ја сам Ти.

Ја сам Ти. Ти сам.
Оедипус пред сфингом.
Онај који ће морати да одгонетне.

Ти сам: део који тражи целину.
Одзив по некој скривеној путањи логоса.
Час негативно према позитивном, час обрнуто.
Увек супротност која без тебе не може,
Која без тебе није што јесте
А јесте што није.

Ја сам Ти.

На брду, изнад наше куће, има један стари пањ.
Испод њега закопан је један стари сандук.
У сандуку је свеска у којој сам записао
Како да нам се судбине измешају.

У мојим грудима има један стари труд.
Лако га можеш разгорети ако длан наслониш.
Много енергије ући ће ти у тело
Кад спустиш руке на моје слепоочнице.

Дођи зато на извор где исходи мој сан.
Нека лепа тајна треба да прође мимогред.
Не бих био противан да то будеш Ти
Ако Ти је тај сам још увек примамљив.

Моја лета прођоше.

Опет за Тебе сејем оне склиске речи.
То је моја ратарска рапсодија.

Па се онда спуштам у бунар који се отворио.
Шта ће од тебе испасти кад те речи порасту?
Шта ће испасти од мене кад ми се отргну?

Попни се протоку на видик.
Одгонетни се. Покажи се.
На моја трагања – одговори.

Да запишем како јеси
Бунар речи што ће оживети,
Бунар који ће постати брдо
Са шупљим језгром изнутра.

(Још увек се не предајем.
Иако моја лета прођоше.)

Ево, уравнотежујем се.
Руке се опуштају.
Видик, надамном, трепери.
Птице лете укруг, зец у утроби мирује.
Земља сад кроз мене може да дише.

Тако,
У сагласју са светом,
Све је утрнуло у мени.

Свет постоји,
Ја постојим,
Јесам.

Баци око уназад.
Оне црне тачке нису нестале.
Ни зидови нови нису израсли.
Ни нове се саднице нису примиле.

Све је било узалуд. Схваташ ли?
Касандра ћути ли ћути.
Из мојих очију ништа да прочита.

Погледај и ти у огледало.
Стави и ти август један до другог.
Хеј, ни Хелеспонт нас зауставио не би.

Ко зна како би и твоје гнездо
По мору пливало.

До оне црте,
Чуј Еуридико,
И још даље од ње,
Окренути се нећу.

Да буде како писано није!

Не тражи мој поглед.
Пакао хоће моје очи за сукривца.
Ни после оне смрти окренути се нећу.
У мом стегнутом срцу Твој живот откуцава.
У погледу који неће да види браним те.

Још само корак-два, ој Еуридико.
Са чудима се сад борим.
Што се чини да је лепо није лепо.
Што изгледа ружно није тако.
Што изгледа немогуће није немогуће.
Смрт треба зауздати, преварити.

Не буди сад савезник ништавила,
Болу моје утробе, слуго бесмисла.
Сад, кад се дели биће од небића,
Пакао Тебе опија, освести се!
Што руку опушташ, ој Еуридико?!

Реци реч. Ил пакао ће заузети твоје место.
Еуридикo где си? Ја се још нисам окренуо.

Још се нисам окренуо
Још се нисам окренуо
Још се нисам окренуо!
Еуридикo, где си?

ГЛАСОВИ

Гласови. Гласови.
Људи претворени у гласове,
Гласови претворени у људе,
Идеје претворене у речи,
Речи претворене у слике.

Милош је једна идеја, Арсеније друга, Филип трећа.
Има речи које је могао да каже само Александар,
Или само Вук, или само Марко, или само Живојин.
Осећам како је могао да говори Ђорђе, поносит и храбар,
А како благоумилно само Јелена.
Иза једног мелодичног гласа
Могу да чујем само Аугустина,
Иза једног опорог и стаменог једино Надежду
(Ону која се с Јованком може мерити).
Не може свако све речи изговарати.
Има, међутим, речи које чујем а не знам чије су.

Све речи које су пређи изговорили
Мешају се, преплићу се, упредају се.
Тешко их је разликовати.
Пређе што их ти гласови чине одвише су замршене.
Распредајући их ја и понеки траг свој нађем.
Глас Фјодоров је део моје свести
(Која је, као и његова, рањена).
Реч мудру Јоханову хтео бих да слушам као молитву,
Али упркос – не даје ми се.
Али благи лик Мехмедов не исходи из мог памћења,
Питања Антуна Бранка не остављају ме:
Иако неизговорена, то су и моја питања.

Кад хоћу себе да нађем,
Пређама се тим враћам.
Из њих свој лик испредам.

Из патине, добродушни,
Из времена што стоји пред вама,
Прошли који јесте, бити који морате,
Усопљени зраком, озарени златом,
Узвишени у плаховитости руку
И освештаности главе.

Видовити и блажени –
Вас неће дотаћи смрт.
У служби сте Воље.
Стремите, неми се успињете,
А ваше речи лебде над понором.

Стојите ли пред дахом драгона?
Успињете ли се да одстојите усправни и кротки,
Не питајући за смисао, не иштући накнаду?
Велики у служби, уздигнути и свети.

Знате ли ко сте? Знате ли чему? Знате ли када?
Знате ли? Знате ли? Ил вам се питање знања
И не поставља. Је ли вам дато?

Оставити се у речима, у слову,
У звуку рога, у шуштању лишћа и у песми.
Духа да буде у оном што радимо.

Оставити се у крајолицима кроз које проходимо:
Природу да собом напојимо. Једно с њом да смо.

У градовима да се оставимо.
И у сивом одблеску неба, ка северу и југу.
Звезде наше кад мину да их препознамо.

У ваздуху да се оставимо, што га ветрови шетају.
У блеску случајних очију, у магленим чарима.
Живоме живо друг да је.

У материји која се троши, ал ипак траје.
У камену крај пута, у времену које све сажиже.
Свуда се остављати. Све се памти.

И рушењима одолети. Ватрама, водама,
Забраву, празнини, ништавилу.
Све је у игри. Све тече.

Мира у овим пределима бити неће.
Корење дубље од памћења треба напојити.
Од својих задатака утећи се не може.

Отворите сад глас за унутарња разазнавања.
Време је да главе дигнемо и срца упалимо.
За камен светли сад једино вреди погинути.
Цвет који ниче треба собом напајати.

Учините се смирени, јаки и достојанствени.
Хитри у мислима, спори у молитвама.
Улијте у се дух ведрине и ослободите се уза.
Да не чинимо грешке које много коштају.

До пренапрегнутог дамара уздигнимо се,
Скрушености у себи да се ослободимо.
Само из овог да се извучемо обруча!
После ће тишина ионако надвладати.

Моћи су нам обичне, а Задатак велики.
Истрајаћемо, истрајаћемо. (Морамо!).

Градим земљу непостојану
Међу царствима худих намера
Облацима и дугама окренуту.

Не питам како ће јој бити
(Лако јој бити неће).

Ме питам докле ће трајати
(Опстати мора).

Градим земљу поред ватрених кочија,
На тлу где границе нема.
Градим земљу, а знам ли шта градим?

Ово је мој аманет:
Ње се ум застидети не сме.

Не притерује те уз дувар један мали човек.
Не гледају те сад мрко само моје очи.

Ја сад нисам који јесам.
Јесам који морам.

Они сам који иду за мнош.
(Што ми прсте шире кад размахујем).
Очи ми говоре и њиховим погледом:
Зато су ми зенице тако бесно раширене.
Ватре нам се немушто дозивају.

Препознајеш ли ме?

Сад, стопљен с онима другима,
Што их у мени не видиш,
Ја сам, у ствари, Ми. Чујеш ли ме: МИ!

Опрости име које ћеш сутра засветлити.

Немам воду у жилама.
То ми се крв следила.

Ја сам сада ви
Кад вам се одузме страст и страх.

Ништа сам претворио у енергију.
Ништа ме одавде неће макнути.

У вечитом одмеравању нас и њих
Треба нешто променити.

Треба учинити
Сами против себе да су.

Потонуле,
Ко ће нас жалити?!

Својих се бојим.
Глава промуклих, очију што не светле.
Изручиће ме првој помрчини,
Продати ме првом вампиру за шаку талира.

Ти ће и небо свалити, камоли осмех.
Напустиће Косово пре бојних труба.
Појешће сва мртва слова да би им савест била чиста.
Свашта ће учинити из незнања, мислећи да знају.

Својих се бојим.
Како мисле да треба мислити.
Хтења да се дозову мртва лета.
Самоувереног мрака у зеницама.

Снаге која је у њима, биковска, трома.
Мозга који је уходан, машина.
Парног ваљка који им је слепио уши.
Јахача без главе који тумара по њима.
Свега се бојим.

Могу све да убију. (Не знају куд ударају).
Гутају књиге, а речи газе чизмама.
Не знам како да их дозовем.
Ни шта им рећи треба, не знам. Ни шта треба да знам
Не знам. Ни како да урадим и шта
А да заувек не погрешим. Не могу да знам.

Нек ове речи обавију мртве главе,
Уснуле очи које не знамо,
Тајне што су у њима похрањене.

Нек падну преко имена,
Нек у грудима се растопе,
Сазру у срчаностима тела.

Страшно је сад бити нем.
Уместо росе
Увијте их у меку постељу сна.
Њихов се живот преселио у вас.

Дрхтите моје усне!
Нешто бар нека остане
У очима...

Опрости, весели граде, за јаросне ране.
Пало нам је у део да се прочујемо.
Кадгод те неки соко надлети сети се мене.
Заједнички нам празник утире пут до Косова.

И ти насмејана жено, и ти човече у мундиру!
Анђео у мени погледао је Видовом дану у лице
И определио се за царство небеско.
Циљао сам у симболе а не у људске груди.

И ви, што сад патите, опростите ми.
Рушно се царство морало срушити.
Прст на обарачу случајно је био мој.
Један сам од многих који су га држали.

Парче сам срушеног стабла.
Вук сам, а могао сам се звати и Петар.
Уклет а да не заслужих,
Јунак јер трпим.
Велик по неправди.

Бејах грудва земље: један од многих.
Сад, жртва која јесам
За оно што не бејах: издајица.
И то ћу, ако треба, бити.
Кад се брани целина страда део.
Случајни сам избор.

То је судбина:
Жртвовати Вука да се спасе Истина.
Али се и ваша човечност тако осакатила.
Од тада сте и ви обезручени и стидни,
У крхко тело самообмане заточени.

Било је за мене Косово.
Ал и за вас.

Како да своју истину докажем?
Ни прст да померим не могу.
Уста су ми мртва, не отварају се.

Вришти мој пепео.
Моје непостојеће очи преклињу,
Снага мог тела се пропиње.
Али ништа не могу да кажем: мртав сам.
И све је у мени мртво.
(Сем знања да сам и ја био).

Зашто се буним?
Докле сам год у вама – жив сам!
Онај остатак мене нема мртвост
И он се буни: Хоће друго лице истине.

Вратите моју конкретност!
Скините бљутаве наслаге речи са мене.
Очистите ме од праха, од смећа, од алги.
Оперите ме. Исцедите ме. Обришите ме.
На светло и ја хоћу! На истину!
На зрак!

Гласови. Гласови.

Не могу ти ништа, мој Родољубе.
Историја је, Саша, тако хтела.
Мој Степане: извештај пише ко преживи.

Само могу да вас чујем,
Али од тога разумевања помоћи нема.

У поднебљу у којем тражим завичај
И човек и земља су понижени.
Смрт је постала укаљана.

Видети, или не видети – то је питање.
С пола ока се може животарити
Али се не може бити песник.

Нисам за вожда.

Вожд није човек. То је разбор,
То је Праведност и Храброст,
Промисљеност и Хладнокрвност,
То је Далековидост и Суздржаност,
Све саме суштине животу стране
Који је мени једини и добар.

Вожд дела како Треба и Мора.
Немилосрдни походицац, божански слуга,
Он је брат смрти, учитељ живота.
Племенисти убица.
Некад жртвује људе да би спасао Идеју,
Некад сахрањује Идеју да би Човека спасао.
Он игра шах са смрћу
Ношен страшћу до задње победе.

Не могу да будем вожд.
Око ми на свако плаветнило јутра засузи
А топла реч ме увек разгали.

Са свих страна:
из шума, из грмља, са ораница,
Чуше се гласови:
Једини међ нама ти то знаш
Једини ти то и можеш бити.

На коју страну, народе?
На коју страну, јединко?
Овде се остати мора.

Ово је наша крчевина.
Нема нам друге осим ње.

Ветрове морамо издржати,
Куге, потопе, најезде, навале,
Морамо се носити с преварама.

На раскрсници рођени,
На раскршћа морамо обикнути.

Водим народ а напред само маглу видим.

Народе мој, слабо сам ти поуздање.
Кажем: водим, а идем испред
Гуран поверењем.
Ћутим, јер ми ћутање страх скрива.
Нико да ми недоумевање не прочита.

Водим народ, а преда мном – Ништа.
Што знамо премало је, што не знамо преголемо.

Не стој народе! Теби повратка нема.
(Као ни мени застанка).

Грозоморни сни ми се у душу увлаче.
Долазе јунаци свакојаки да се са мном огледају.
Виле ме ноћу походе. Као љубавнице, као посестриме.
Много их је који помоћ ишту.

Онај сам који јесам, а не којег испевасте.
Неко се други угнездио испод мог имена.
Мој живот је кратак, обичан,
А његов оклоп превелик, претежак.

Те славе и части одричем се.
Вратите мере мом растегнутом имену.
Ни у сну се не могу с толиким војскама носити.
Мали сам за народ којем сам потребан.

Ко сам? Преци моји који су?

Све што је имало да се зачара
Отишло је ибарским водама.
Те старе реке нико не спомиње.
Али од њих све почиње. Извор и уток.

У тим водама чувају се озарења,
Велике ватре које измислисмо.
Речи претворене у крв што дамарају
Сами да своје судбине одређујемо.

Ми удахнусмо ваздух који исцељује.
У испарењима нашег тла рађа се честољубље.
Свети ветрови дуго се памте,
Срушени градови се привиђају.

У великом свету множе се наше ларве.
Мали облаци доносе велика знамења.
Стари благослови до нас допиру,
Клетве се још дуго причувају.

И куле се од костију привиђају:
Светле дубином по оним странама
Где још има старих мириса.
Брзо се мењамо, брзо нестајемо.

Сами. О, колико сами
У слепилу порекла за које не знамо.

У врелом житу по овим пределима,
У дану пуном сунца и сунчаних пега
Оставили смо се: то су наша гробља.

У ватри која сева на врховима прстију,
У успоменама које лебде као очарани гласови,
Оставили смо се. У ваздуху смо који дишете.

Не видите нас. Али смо ипак ту.

Свуда смо где дише материја.
Никуда из наше крви побећи нећете.
У вашим мозговима су наши продужеци.

Наше судбине су у вашим наравима.
Иза речи које изговарате наше су речи.
У венама вам је крв коју смо источили.

Део смо вас и део ваше светлости.
Поимате ли?!

Да се походе стара гробља.

Разговор са прецима испира вене,
Отвара излазе кроз капије којих нема.

Незнане сметње треба расточити,
Сами себе да не спутавамо.

Од нечистих испарења да се ослободимо,
Слепе птице да нас не прогањају.

Мудрости древне које говоре патином
Носе у себи снагу која обавезује.

Гласове из давнине да осетимо:
Збуњују њихова скривена дамарања.

Ова песма за Алексу и Илију, за Стојана,
За Вељка и Јована.
Да не умру неизречени.
У нашим су очима, на нашим лицима.

Ова песма за Ђорђа, за Луку, за Јакова, за Матију.
Да буду јачи него што су, већи него што су.
За старе војводе и за оне који ће војводе бити.
За храбре у срцима, за у мислима лепе.

Ова песма да чува живот мртвима.
Што слеп може да види, окати не може никад.
Унутарње око ме не вара: сад сам им потребан.

Чувам Ђорђа од сабље и метка.
Не дам кукавици на Милана.
Да остану до послетка: да се мој сан збуде.
Моји су јунаци какви кажем да су:
Из речи израстају у људе.

Поживи, господе, моје тело.
Видилац сам, а судбина се сад одвија.
Поживи ме још само сад, господе.
Сад сам им потребан.

Ко смисли истинску песму,
По њој ће бити. Амин.

На реку Дрину, где саздах мост,
Позивам те, мој Макарије.
Да лоше примисли премостимо.
Да нас Дрина опет види у љубави.

Сада сам Мехмед.
Остави ме мојим светлима.
У твоју другост ни ја не дирам.
Свако нека свој пут тражи.

Простор се распрсао,
Планине се углавиле између нас.
Али је небо исто остало.
Још увек носим исто срце у грудима.

Нећу другу могућност сем те.

На истоку, куд сунце исходи,
Моја мала земља прострла се оку.
За пробуђена чула неразвијен свет,
За вртлара врт, за мене шаховско поље.

Главе су јој опоре а уши наглуве.
Сневања мало а доста житких маса.
Много ситних стаза и уских узлета.
Како је пробудити, отрезнити, узвисити.

Моји ме сељачки преци зову, хајдучки маме.
Та ме је земљица на истоку привезала.
Треба је преорати, засадити.
Оплодити је: за кише и ветрове спремити.

И отрезнити је треба, узвисити,
зракама светлосарним опточити, јасним и благим.
Оплеменити изнутра, искалемити.
Срцу је, ка истоку, изложити.

Тко моју понесе пјесан мој је:
Војник моје мисли, штитник мога срца,
Слуга мога знања.

Тко у моју пјесан завири постаће дио мене.
Тко мисли као ја постаће моје видјело.
Бићу снажнији за оне који ме чују.
Порашћемо и ја и они који су ме осјетили.

Само ми је још ријеч остала.
Некога да пробуди, некога да помилује.
И да припријети, да окријепи.
Што не може данас, нека се сјутра учини.
Што не може овдје, нека се учини другдје.
Дубљи смо за оне који су нас осјетили.

Дозивам у помоћ мртве, прошла времена,
Измишљам и додајем, подгријевам и држим мјеру.
Ова пјесан треба да уђе у људе,
У њихове мозгове, да им крв испуни.
Творац сам као и онај што ме за ово брдо прикова.
Ја градим за последијед. Не бојим га се.
Не бојим га се.

Кроз моје зенице и сад су ужагреле очи
Ти дивних младића,
У мојим венама теку њихови разговори,
Моји млади садрузи корачају и сада са мном;
Ја дишем ваздух уместо њих, живим уместо њих.
Кад говорим – казујем заједничке речи.
Кад мислим – то је заједничка мисао.
Разлика између нас у томе је
 што ја тобоже живим а они не,
Као да сам остао по задатку да њихове
 послове свршим.
Они заиста не постоје као посебна бића.
Али они су ја; ја сам они;
 ми сви у облику једног ја постојимо.

Ја сам заиста ја. Али сам и други. Гаврило сам,
 Недељко,
Или Богдан, или Мустафа. Владимир. Данило.
Моји су другови нестајали а ја сам их наслеђивао.
За сваког од њих моје ја се проширивало.
Сад то више и није као свако друго ја.
Прострло се између времена прошлог и будућег.
Остало у многим градовима где ми је из срца капало.

Нисам сам. Сада сам сви ми колико нас је онда било.
И још понеко (многи?) што су нам се
касније придружили.
Границе своје не могу своје да приберем.
Оно што ми се сад збива
Као да се некад и негде већ десило. Неко
Од ових људи у мени већ се са тим суочио.
Нисам сам.

Младићи, који сад стасате,
Да ли ћете веровати нашим истинама?
Да ли ћете хтети наша знамења.

Из ђачких дневника, из свезака,
Гледају ваше ужагрене очи.
Знате ли што о мислима које храните?

Из времена које нисте запамтили
Долазе л вам опомињујући гласови?
Имате ли речи које бисте затурили?

Непримећене још увек у младим кожама,
Уздигете се јашући на времену.
Миришу ли вам још увек руже у хербаријумима?

Јесте ли начисто с мислима које храните?

Гласови, гласови. Шетају ваздухом.
Скупљају залутале јоне.
Лупкају ме по срцу, испитују.
Плове по мојим жилама, разједају ме.

Шта ме ове ноћи дозиваш, Момчило?
Јесам ли ти у чему остао дужан. Реци ми.
Моја су се плећа поново раширила.
Не могу ни сад са тобом да се мерим.

Ни ти, Анице, не седлај по мојим отровима.
Не растеруј ми речи.
Ниси једина неправда коју сам прогутао.
То ни онај Блачанин не може схватити.

Гласови, гласови.
Још нико, Божидаре, не виде
Онај танки конац што се из тебе извио
Да обухвати свемир којим ходамо.
Једног јутра остаде ми од њега јасан траг у очима.

Нисам светац иако разговарам с птицама.

Род сам свему земаљском.

Друг топлих цветова што се ноћу скупљају.

Кад се нађем крај реке застанем да разговарамо.

По звуку калдрме осећам трептаје града.

Веће радости нема него кад ме трк понесе улицом.

Играм се, али ме та игра враћа стварима.

Не морам да идем на по-ток да слушам ток воде.

Довољно је да изговорим реч „поток“

Па да се створе обале.

Ко до другог живота дође,

Песник је, то јест већ није човек:

Друг је трава, брат птица и морских звезда,

Инструмент звукова. Затрептала мисао.

Неко треба да открије ваздух,
Дрво које трепери без ветра; птицу ван шуме;
Смех младих бића на Стражилову; дисање траве.

Погледај небо: тмурно је. Погледај себе у душу.
Иста слика. Кад се разведри тамо разведрило се и у теби.
Кад шуме ударе у песму, ко ће то весеље издржати!
А кад се град ноћу развесели, ко да не крикне!
У телу девојке треба прочитати позив.
Речи нису потребне. Тело саопштава немо.

Све то постоји: ја само другачије гледам.
Град пева, брдо се смеје, река лебди, кућа лети;
Очи виде кроз зидове; капци на прозорима су подигнути.
На стази ка Стражилову све другачије изгледа.
Тамо ће многи поћи да потраже тишину
А чуће музику која се ухом не чује.

Човек је човеку као птица птици:
Вечита суздржана распеваност.

Градим цркву ни велику ни малу,
Богату куполама, прозорима, розетама,
Љупку у облицима, за око пријатну.

Да сакупим у њој анђеле
И благогласје песмопојаца: дух који лебди
Да се настани између намаланих зидова.

Игру сунца да ухватим:
дугу која се около куполе окреће,
Танано блиставило ваздуха, заласке сунца,
Мир под сводовима куполе који покапа људе.

Да благе очи светаца покажу нешто од чини
Полутаме која се између њих угнездила.
Из полутаме да светле као у ноћи звезде.

Градим цркву и хоћу да траје. Лепоту
Хоћу да сажмем у материјал који се тешко разара,
У раздраганост која напаја душу.

Градим храм као да воздижем дух: трајати мора.
Што је уграђено само да мисао домаши.
А ништа да га не изневери. Ни мисао, ни време.

Ви који пролазите крај њега невидно проћи нећете.

Сад сам опет Исидора.

Расточила сам се од нељубави, од морања.
Боле ме кукови, бедра, руке до лаката.
Свет не приања уз мене нити ја уз свет.

Како освојити Еидију Калон кад је на врху врхова?
Лакше је живети у незнању. Овако руке боле.

Нисам једини створ који сања светлости севера.
Оно што ја хоћу то и богови воле.

Које богове тражим? Одговарам: смртне.
Изнад богова стављам светлост. (Изнад музике тишину).
Хоћу да будем ја. Али и те светлости хоћу.

Ватре у мени не могу се погасити. Од исте су искре.
Ни ледови моји не могу се истопити.
Зато и планинарим ка врху где она Еидија стоји,

Где стоји недохватна, бледа, северна, прозирна.

Опет сам Исидора.
Рамена згрчена, руке дрхтаве, зенице раширене.
Очекујем да ме удариш. Ту сам.

Глава ми се растворила на сиси.
Из темена ми вири љуљашка.
Шта чекаш! Што не удараш? Ту сам.

Није ме ранио Ерос. Населио се у мени.
Сад сам распета тица.
Способна да летим, а не могу да полетим.

На свим крајевима мог тела запаљене су ватре.
Горе ми прсти, горе и усне, узбуркало се срце.
Утроба ми је пуна лаве, на темену вулкан.

Како овладати светом кад си ништа, тек човек?
Како спасити себе у којој су се све силе похрвале.
Једино да и ја будем Ерос, догађај у свету,
пресек сила,

Ватра која је нашла своје телесно обличје,
Смисао који се у укрштају ствара,
излетник у прошлост,
Касни Сократов потомак, водич у Делфима.

Да седим на камену на којем је Питија седела,
Гласове лишћа да слушам, лет птица да мерим,
Белим шеширом да украсим Ефес и Коринт.

О, мали боже! што и великима судбу плетеш!
Мене доведи у везу с Дивом а мог човека с Хером,
Мени дај Аполона а њему Афродиту:
да видимо ко смо.

Пусти да пола часа будем орао а пола Прометеј,
Једног дана да будем Тезеј а другог Минос,
Једног дана Хелена а другог Ахилеј. Тек тад ћу знати

Шта је са мном и шта ми чинити треба. Знаћу
Шта је ватра, крв и занос: што чини енергију
Која правим почелима води. Ту ватру хоћу!

(Одавно иде од града до града,
Озарена лаворовим венцем што јој га деца дадоше,
Благосиља песмама мале дечје главе,
Пали у очима кандила која ће доцне можда сјати.
Млада жена из ње у све уноси немир:
Глас јој се претворио у струну.

Прича се да је као дете дуго била у Делфима,
Па кад је постала муза да је опчињавала Париз.
Деца опет верују како је непролазно лепа.

Радознало моје око по коси је милује,
Хоће тајну: млада жено ко си?)

Све је у мени. Облак намрштен на лето,
Тело муње што се заблистало као цвет,
Дрво над пределом, птичје гнездо на дрвету.

И ја сам у свему. У реци, у шуми,
У камену пред кућом, у кућном прагу.
Обе обале испуњавају ми руке.

Свет и са смо једно: стопљени смо, стапамо се.
До дна сам пепела који остане иза облака.
Месец ми се предаје кад уздахнем, звезде ме зову.

Летим ка просторима за које не знам, за које не знате.
Дух ми се испод коре ствари напаја ведрином.
Свуд сам и све је у мени: свет и ја смо једно.

Кад склопим очи исто сам што и ватра.
Кад ми се очи отворе ватра ми прилази љубавнички.
У полусну видим да грлим Ништа и да ми је лепо.

Све се претвара у мелодију. И у њој сам, свуда.
Ако вам се причује родни глас – отуд сам дошао.
Ако вам се ништа не причује – сакрио сам се,
али ту сам.

У све сам уструјао. Имам дух свега.
И нематеријално у мени има дух свега.
Зато ме има свуда. Свет и ја смо једно.

Дошао сам до границе где се отвара Све.
Ту светлост још нико није видео!
Снаге које се нису досад показале
Непознате преда мном се растачу.

Изнутра се Етар обасјава и сам себе отвара.
Енергије му се укрштају с мојом енергијом.
Моје унутрашње око дозива његово срце.
Отвори се, свете! Покажи своју аорту!
И моје срце, као и твоје, лудо трепери.

Сад, срећник који је у Тамо погледао,
јао мени ако се Отуд не вратим!

Нису ме звезде узалуд населиле.
И ја идем вашим стопама.

Има још много да се сазна. Кад је Сократ
Укочен стајао наред трга, склопљених очију,
Шта је видео? У шта се, толико сабран, загледао?

Где је та ивица Хада?
Могу ли да се окренем?
Јер чујем некакав глас: обраћа се тражећи спас.
Из мене хоће напоље.
Тај глас. Ох, тај глас...

И ја сам, Аугустине, песник:
Трепетљика.
Под мостовима мост.

Лазар код трпезе, Лазар на Косову.
Јов који је главу дигао.

Ни мене не чује мој град.
Није му сад прилика.

Али ни ја речи више немам.
Изгореле су довде.

Па ипак се разумемо:
Видилац сам. И ја.

Али тек трска.
Плаве очи. Плава крв. Звоно.

Лиснати пламен
Што се искупљује у ћутању.

И тако, Заразије се скршио.
Чињенице, адути, аргументи,
Завртили су му мозак.

Ево, праћни се. Не можеш.
Измигољи се. Снаге немаш.
Мали си. Спласнут си као спужва.
Упри се Заразије! Одапни!
Нећеш опстати ако не хукнеш,
Ако не развалиш плотове.

Несигурност ти ушла у тело.
Бори се: друге нема.
Зидови које рушиш твоји су:
Од твоји су зуба израсли.

Гласови, гласови.
У који пожар ме одводе?
У које море хоће да ме баце.

Ту сам. Млак од занесености.
Најежен. А на ветру још увек.

Нисам сам. Пресек сила,
Тачка где се речи укрштају
Над бубњем разиграних слика.
То сам: догађај у простору,
Звучна кутија, калејдескоп:
Поље отворено за капљице.
Кад оне падају дишем и растем.

Гласови, гласови. Време им је.

О ОВОЈ КЊИЗИ

Прва моја објављена књига била је збирка песама *Блокада*. Књигу је објавила 1967. године Трибина младих у Новом Саду у серији АГ67. За ову појаву у књизи је написано: „Серија АГ67 настала је сарадњом ауторске групе песника, књижевних критичара, сликара, књижара, техничких сарадника, те финансијском подршком Фонда за унапређење новинско-издавачке делатности“. У књизи су објављени ликовни прилози Милана Станојева. У истој серији објављене су песничке збирке Јасне Мелвингер, Ота Толнаиа, Пере Зупца и Душана Белче. Све књиге објављене су латиницом.

У пројекту издавања мојих *Изабраних дела* увршћена је и ова књига. У мојим хартијама пронашао сам још две песничке целине: збирку песама *Пређе* (која обухвата циклусе *Еуридика* и *Гласови*), као и циклус песама *Библиотека*.

Заједно, све те творевине предао сам младом пријатељу Бојану Радићу да приреди издање мојих песничких текстова за колекцију *Изабраних дела*.

Прве моје песме штампане су у листу *Полет* намењену средњошколцима (Загреб, вељача 1955, година II, број 6). Тада сам био ученик Гимназије у Прокупљу. Извесно време пре тога било је у Прокупљу основано *Друштво пријатеља књижевности Топлице „Раде Драинац“*. Један од оснивача тога друштва Миливоје Марковић студирао је у то време у Загребу. У *Полету* је објавио песме четворице најмлађих чланова Друштва: Огњена Лакићевића, Вука Вукадиновића, Петра Милосављевића и Александра Чер-

нова. Моје објављене песме, нешто измењене, прештампане су у *Блокади*.

Уз наше песме објављена је и фотографија чланова Друштва са именима средњошколаца. Цео овај прилог из *Полета* прештампан је у два споменицама прокупачке Гимназије: прве, поводом 90-годишњице рада (1998) и друге поводом стогодишњице (2008).

Збирку песама *Пређе* уобличио сам осамдесетих година прошлог 20. века. Прихватио је за објављивање новосадски Дневник (уредник Милорад Предојевић). Али то се десило на почетку ратних збивања 90-тих година. Књига није штампана.

Тематска целина *Библиотека*, колико се сећам, настала је такође 80-тих година. Ништа из ње није објављено.

Збирка песама *Блокада* овде се прештапала без измена. Само је једна песма, *Лаза Костић*, објављена према варијанти штампаној у мојој књизи *Триптих о Лазу Костићу* (Народна библиотека „Карло Бијелички, уредник Радивој Стоканов, Сомбор 1990).

Од новембра 1955. године живим (с прекидима) у Новом Саду. Из своје родне Топлице донео сам у овај град прегршт песама и есеј *Песнички бунт Рада Драинца*. Понудио сам Пољима (уредница је била Флорика Штефан) и песме и есеј. Редакција је усвојила и једне и друге прилоге. Али је објавила само есеј, а после је објављивала само моје есејистичке текстове. Једино је Летопис Матице српске (уредник Бошко Петровић) објавио 1967. девет мојих песама. Али и то је било пре него што сам у том часопису почео да објављујем другу врсту прилога. Поезија је тако постала у мом опусу потиснута активност. Ова књига показује да није била и сасвим потиснута.

У мојој књизи *Драме* (Нови Сад, 1991) постоји и једна драма у стиховима. Зове се *Тebанци*.

У Новом Саду, о Божићу 2009.

П. М.

САДРЖАЈ

Предговор (Бојан Радић)

БЛОКАДА

(О песмо тиха полагаана) 15

ВАРАЛИЦЕ

(Ко је варалица?) 19

(Киша пада, киша пада, киша пада) 20

(У мојој кући велика гозба) 21

(Заразије, што те нема) 22

Карневалско пролеће 23

(Кад се сен надвије над моје моћи) 24

ЛИКОВИ

Лаза Костић 26

Жилијен Сорел 27

Драинац 28

БЛОКАДА

Полазим 33

Сам 34

Пробој 35

Блокада 36

Процветао 38

Узмак 39

(Омамљен ватром горим) 40

(Долазим. Усне ми сасвим испијене) 41
(Доћи ће велики људи да ме изведу у поље) 42
(У овом бунилу што јењава) 43
(Кад свет заустави дах, само трен) 44
(Посекле ме) 45

РАТНИК

(О реко која доносиш мир) 49
(Тек сад) 50
(Била је једном срећа) 51
(Док моја свест урла) 52
(Кажи се, тајно реке, тајно ваздуха) 53
(Велика смртна земљо!) 54
(И нека нико не каже) 58
(Земљо, која ме изнутра подгризаш) 56
(Пуцај у моје било!) 57
(О ноћи) 58
(Сан долази) 59
(Зима је, блато, хлеб и крв) 60
(Само ми смрт прилази) 61

БИБЛИОТЕКА

Александријска библиотека 65
О рушитељима 66
О паљевинама 67
У помоћ зовем мртве 68
Дух скривен међу мртвима 69
„Нигдар ни било...” 70
Линч 71
Библиотека 72
Петловићи 73
Народи 74
184

Аплаузи 75
Сеча кнезова 76
Човек 77
Роб и господар 78
Нож 79
Звери 81
Други човек 82
Знање 83
Рана 84
Очи 85
Срце треба упалити 86
Они горе и они доле 87
Хомер је био у праву 88
Трске 89
Требање 90
Постојање 91
„Блокада“ 92

ПРЕЂЕ

ЕУРИДИКА

(25. октобра 1962. године) 99
(Свашта је њој на памет падало) 100
(Наш песник је био Хелдерлин) 101
(Први пут смо се око венчања посвађали) 102
(Кад смо своју кућу почели да градимо) 103
(Кад сам је једног јутра полуснену купао) 104
(Други пут, ноћу, пробудило ме неко стењање) 105
(Очајан сам! Очајан сам! Очајан сам!) 106
(Не разумем те! Не разумем! Не разумем!) 107
(Две успијуше, две роспије, две вештице) 108
(Она не хода као ја) 110
(Јеси ли ти моја муза) 111
(Онај бели анђео из Милешеве шта ти је?) 112

(Кад је она Петроварадинском тврђавом шетала) 113
 (Кад је она о Платону говорила) 114
 (Кад је она о љубави говорила) 115
 (Где си сада ти, коју сам једва био нашао!?) 116
 (Кад ме је оно без разлога!) 117
 (Један велики црвени печат имам на потиљку) 118
 (Наговорили ме) 119
 (На радију чујем глас) 120
 (Ево ме опет у Зрењанину) 121
 (Чиме она упија у недоглед?) 122
 (Ти знаш свој живот напамет) 123
 (У мојим очима више нема сна) 124
 (Кожа у којој већ одавно јесам истеглила се) 125
 (То сам ја који сам ноћас искрварио) 126
 (Ти јеси. Јер твоје јоне) 127
 (Ја сам Ти. Ти сам) 128
 (На брду, изнад наше куће, има један стари пањ) 129
 (Моја лета прођоше) 130
 (Ево, уравнотежујем се) 131
 (Баци око уназад) 132
 (До оне црте) 134

ГЛАСОВИ

(Гласови. Гласови) 137
 (Из патине, добродушни) 138
 (Оставити се у речима, у слову) 139
 (Отворите сад глас за унутарња разазнавања) 140
 (Градим земљу непостојану) 141
 (Не притерује те уз дувар један мали човек) 142
 (Немам воду у жилама) 143
 (У вечитом одмеравању нас и њих) 144
 (Својих се бојим) 145
 (Нек ове речи обавију мртве главе) 146
 (Опрости, весели граде, за јаросне ране) 147
 186

(Парче сам срушеног стабла) 148
(Како да своју истину докажем?) 149
(Гласови. Гласови) 150
(У поднебљу у којем тражим завичај) 151
(Нисам за вожда) 152
(На коју страну, народе?) 153
(Водим народ, а напред само маглу видим) 154
(Грозоморни сни ми се у душу увлаче) 155
(Ко сам? Преци моји који су?) 156
(У врелом житу по овим пределима) 157
(Да се походе стара гробља) 158
(Ова песма за Алексу и Илију, за Стојана) 159
(На реку Дрину, куд саздах мост) 155
(На истоку, куд сунце исходи) 160
(Тко моју понесе пјесан мој је) 161
(Кроз моје зенице) 162
(Младићи који сад стасате) 165
(Гласови, гласови. Шетају ваздухом) 166
(Нисам светац, иако разговарам са птицама) 167
(Неко треба да открије ваздух) 168
(Градим цркву ни велику ни малу) 169
(Сад сам опет Исидора) 170
(Опет сам Исидора) 171
(Није ме ранио Ерос. Населио се у мени) 172
(Одавно иде од града до града) 174
(Све је у мени. Облак намрштен на лето) 175
(Дошао сам до границе где се отвара Све) 176
(Нису ме звезде узалуд населиле) 177
(И ја сам Аугустине песник) 178
(И тако, Заразије се скршио) 179
(Гласови, гласови) 180

О овој књизи 181